

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

NÁBOŽENSKÁ KONVERZE
A NÁSLEDNÁ FRUSTRACE VÍRY
V POHLEDU
PÍSMÁ SVATÉHO, TEOLOGIE A PSYCHOLOGIE

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jaroslav Vokoun Th.D.

Autor práce: Jolana Jaczenková

Studijní obor: pastorační asistence

Ročník: V.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

15.března 2010

Jolana Jaczenková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Mgr. Jaroslavu Vokounovi Th.D.

za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Děkuji také doc. Th.Dr. Jiřímu Skoblíkovi

za rady a poskytnuté studijní materiály

a P. Mgr. Adolfu Pintířovi

za trpělivé duchovní vedení v průběhu mé konverze.

OBSAH

ÚVOD	5
1. OBRÁCENÍ V PÍSMU SVATÉM	8
1.1. Základní terminologie.....	8
1.2. Obrácení ve Starém zákoně	9
1.3. Obrácení v Novém zákoně.....	12
1.3.1. Obrácení apoštolů v Markově evangeliu.....	12
1.3.2. Obrácení apoštola Petra.....	14
1.3.3. Obrácení apoštola Pavla	17
<i>Marie - kazuistika.....</i>	<i>19</i>
2. PŘÍKLADY OBRÁCENÍ V DĚJINÁCH CÍRKVE	21
2.1. Obrácení svatého Augustina	21
2.2. Obrácení svatého Františka z Assisi	24
2.3. Obrácení svatého Ignáce z Loyoly	26
3. TEOLOGIE OBRÁCENÍ	28
3.1. Obrácení – pokání – smíření z pohledu morální teologie.....	28
<i>Pavla - kazuistika</i>	<i>29</i>
<i>Iva - kazuistika</i>	<i>32</i>
<i>Jitka - kazuistika.....</i>	<i>34</i>
<i>Radka - kazuistika</i>	<i>35</i>
<i>Eva - kazuistika</i>	<i>37</i>
3.2. Pojetí pokání a obrácení v historickém vývoji	39
3.3. Pojetí obrácení v současné teologii	41
<i>Klára - kazuistika</i>	<i>44</i>
4. OBRÁCENÍ OČIMA PSYCHOLOGIE.....	47
4.1. Náboženská konverze v pojetí Williama Jamese	47
4.2. Teorie náboženské konverze.....	48
4.3. Motivace k náboženské konverzi.....	49
<i>František - kazuistika</i>	<i>51</i>
<i>Karla - kazuistika</i>	<i>53</i>
<i>Martin - kazuistika</i>	<i>54</i>
<i>Anna - kazuistika</i>	<i>56</i>
ZÁVĚR.....	58
<i>Schody k Bohu - kazuistika.....</i>	<i>58</i>
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
ABSTRAKT.....	68
ABSTRACT	69

ÚVOD

Před šesti lety jsem společně s několika dalšími katechumeny přijala svátost křtu. Po velmi krátké době jsem pochopila, že tato událost není konečným završením mé cesty k Bohu, ale zcela naopak je pozváním a nastoupením na cestu proměny celého dosavadního života. Po krátkém a euforickém období mystagogie začaly přicházet první deziluze a zklamání a nakonec celý neofytát i roky následující se stal zápasem za udržení, prohloubení a hlavně vybudování nového, osobního vztahu k Bohu i ke světu, ve kterém žiji. Uvědomění si nedostatečné přípravy ke křtu a naprostá absence dalšího duchovního doprovázení po něm mě přivedly ke studiu na teologické fakultě. Teprve tehdy jsem začala pro sebe objevovat pravdy víry, začala jsem hodnotit svůj dosavadní život a usilovat o jeho proměnu podle Boží vůle. Tehdy jsem se také začala ptát, zda těžkosti, které doprovázely moje první kroky v duchovním životě i v životě uvnitř církve, jsou jenom moje osobní, nebo zasahují i další konvertity. Díky svému aktivnímu působení ve dvou farnostech litoměřické diecéze jsem měla možnost blíže se seznámit s asi dvěma desítkami nově pokřtěných lidí a ujít s nimi společně část cesty k Bohu. Setkávali jsme se nebo si dopisovali, některé vztahy časem přerostly v přátelství, z některých vznikly „příběhy“ či kazuistiky, které se staly součástí mé práce. Jsou různé jako jejich nositelé, přesto v nich lze najít společné prvky. Snad každý z konvertitů, které jsem poznala, se ve svém životě před křtem potkával s řadou vážných osobních problémů. Mnozí z nich jsou lidé vážně nemocní nebo od narození zdravotně postižení, pocházejí z neúplných rodin, trpí duševními poruchami ve smyslu depresí či úzkostí, jsou rozvedení či osamělí. Právě tato osamělost stojí většinou na počátku jejich obrácení a přivádí je do církve, kde hledají porozumění a pomoc. Zklamání a ztráta iluzí, které často vedou až k odmítnutí přijaté víry, jsou zcela zákonité. Jen výjimečně totiž tito lidé na počátku hledají Boha, daleko častěji touží po přijetí lidským společenstvím, a proto musí být zklamaní. Nedočkají se vřelejšího přijetí, než jaké jim poskytuje sekulární svět, naopak se často setkají s nepřátelským prostředím a s ne zrovna vzornou morálkou mnohých věřících. Citlivě vnímají projevy farizejství

a neupřímnosti, nejsou schopní se začlenit do již fungujících společenství. Příprava ke křtu je většinou krátká a povrchní, nevede k hlubší sebereflexi a nesděljuje nutnost vnitřního obrácení ve smyslu pokání a následné změny celého dalšího života. Neučí dialogu s Bohem a nevede k neustálému každodennímu kontaktu s ním. Novokřtenci mnohdy ani nechápou základní pravdy víry, hloubku a smysl svátostí, nemají duchovní vedení v době po křtu, se svými pochybnostmi a rozpaky zůstávají sami. Řada z nich se bohužel po krátkém období odhodlání a euforie vrátí ke starému způsobu života a s pocitem další špatné zkušenosti pokračuje v povrchním a osamělém přežívání. Ti, co vytrvají, mají před sebou dlouhý, celoživotní zápas s vlastní nejistotou, stálým selháváním svým i svého okolí, s tvrdostí a nepochopením sekulární společnosti. Vždyť uvěřit v Krista znamená vzdát se všeho dosavadního, stanout ve své nahotě a hříšnosti před Jeho tváří a přijmout z Jeho rukou i to, co jsme doposud odmítali. Znamená to vzdát se pozemských „jistot“ a materiálních „pravd“, přijmout nejistotu i chvíle temnoty a otevřít se naději, na jejímž konci čeká setkání se Stvořitelem.

Moje práce si neklade za cíl zmapovat všechna úskalí náboženské konverze a najít řešení na všechny problémy. Jejím cílem je popsat fenomén obrácení, podívat se na něj pohledem několika disciplín a poukázat na některé těžkosti, které nově pokřtěného člověka mohou zasáhnout i odradit. Zejména by však chtěla být upozorněním na skutečnost, že potíže a frustrace, se kterými se konvertité setkávají, jsou nejen přirozenou, ale možná dokonce nutnou součástí života z víry nezbytnou k tomu, aby se nezralá a hledající víra stala opravdu hluboce žitým a osobním vztahem k Bohu.

První kapitola je proto zcela logicky věnována obrácení v pohledu Písma svatého. Vysvětluje pojem obrácení, mapuje jeho výskyt a vývoj ve Starém i Novém Zákoně, a na příbězích starozákonního Abraháma či Mojžíše a novozákonních apoštolů Petra a Pavla objevuje některé zákonitosti nutné pro opravdovou a trvalou konverzi. Kromě Písma svatého čerpá hlavně ze sborníku *„Příběhy povolání a obrácení v biblických textech“* vydaného v edici *Quaestiones quodlibetales* v roce 2009 a dále z prací Jaroslava Brože Th.D.,S.S.L. Druhá kapitola nazvaná *„Obrácení v historii církve“* navazuje na příběhy biblických

konverzí stručným zamyšlením nad obrácením svatého Augustina a svatých Františka z Assisi a Ignáce z Loyoly. Třetí kapitola je věnována konverzi z pohledu současné (především morální) teologie a jako hlavního zdroje využívá prací doc Th.Dr. Jiřího Skoblíka, Th.Dr. Josefa Zvěřiny a Katechismu katolické církve. K vysvětlení pojmu obrácení – pokání a jeho pochopení v historickém vývoji si bere na pomoc také díla německých teologů. Kapitola poslední je věnována náboženské konverzi z pohledu psychologie a hlavními zdroji, ze kterých čerpá, je kniha Pavla Říčana „*Psychologie náboženství a spirituality*“ a práce MUDr. Prokopa Remeše „*Náboženská konverze a osobnostní vzorce člověka*“.

Nedílnou součástí každé kapitoly jsou kazuistiky a životní příběhy konvertitů, prakticky dokreslující problematiku, jíž jsou konkrétní kapitoly věnovány.

Závěr práce představuje souhrn všech pohledů a alespoň v několika bodech se pokouší vysvětlit některé příčiny konfliktů a frustrací a navrhnout možná řešení. Zároveň však poukazuje na to, že krize je nezbytnou a nutnou součástí zralé víry každého křesťana.

1. OBRÁCENÍ V PÍSMU SVATÉM

1.1. Základní terminologie

Výraz „obrácení“ má v bibli rozmanitý význam.¹ Ve Starém zákoně obrácení ve smyslu náboženském zahrnuje v sobě vše, co SZ vyžaduje a pokládá za osobní odpověď člověka na Boží pozvání k osobnímu obecenství a nabídku odpuštění; pokání a vyznání hříchů, ponížení před Bohem, upření srdce na Boha, obměkčení srdce, půst, stud, polepšení se.²

Všechny tyto opisy pravého postoje člověka k Boží nabídce spásy jsou obsaženy v hebrejském výrazu *šúb* a v jeho odvozeninách. Jde o návrat poddaného, který se vzbouřil proti svému pánu, nebo návrat nevěrné ženy k muži, tedy o odvrácení od dosavadního životního směru a současně o obrat, návrat k Bohu. Nejčastěji jej nacházíme u proroků, zvláště u Jeremiáše, Ozeáše, Ezechiela a tzv. Deuteroizaiáše.³ Konkrétním příkladem, na kterém lze ilustrovat radikální proměnu života jako odpověď na Boží výzvu, se nám může stát příběh povolání Abrahama v První knize Mojžíšově (Gn 12-25), o kterém bude ještě pojednáno dále.

V Novém zákoně je hebrejský výraz *šúb* překládán řeckým slovem *metanoia* nebo také *epistrefé*, *epistrefein*, do češtiny nejčastěji tlumočený pojmem pokání.⁴ Nejedná se však o pouhou vnitřní, duchovní proměnu, ale o zásadní, radikální obrat v celém životě. Je to odvrácení od všeho, co člověka zdržuje a poutá na cestě k Bohu, o novou orientaci celého života, odpověď v situaci nastalou příchodem Božího království. Konkrétně u pohanů se jedná o odvrácení od model k pravému Bohu, u Židů odvrácení od nepravostí ke Kristu, s čímž souvisí zahlazení hříchů.⁵

¹ Viz NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*, s.527-528.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

1.2. Obrácení ve Starém zákoně

Jak již bylo řečeno, s výrazem „obrácení“ se můžeme ve Starém zákoně setkat na mnoha místech v rozmanitých významech. To podstatné, o co nám jde, je obrácení ve smyslu odpovědi člověka na Boží volání. Jako první příklad nám může posloužit příběh praotce **Abrahama** (Gn,12-25), který představuje nový začátek nejen pro Abrahama samotného, ale i pro celý izraelský národ.⁶

Z celého příběhu jsou to zvláště dvě události, které ovlivní a nakonec zcela promění Abrahámův život. Tím prvním je vyjití Abrama z Cháranu a s ním spojené zaslíbení jemu i jeho potomstvu (Gn 12,1-4) a druhým je text, jehož obsahem je vyprávění o obětování syna Izáka (Gn 22,1-19)⁷. Pro oba texty je společná Boží iniciativa, či výzva „jdi“ a s ní spojený příslib „já budu s tebou“. Zcela jistě není jednoduché opustit svou zemi a své blízké a vydat se do neznáma, zvláště když uvážíme, že v době, kdy byl Abrahám povolán Bohem, byl již pokročilého věku; a ještě daleko horší a až absurdně krutý se zdá požadavek oběti jediného syna, který je v tu chvíli naprostým protikladem proti Hospodinovu slibu požehnání a rozmnožení Abrahamova potomstva (Gn, 17,1-5). Přesto Abraham jde a koná tak, jak po něm Bůh žádá. O tom, co se děje v jeho nitru, Písmo nemluví, pouze a téměř doslovně líčí, že udělal přesně to, co po něm chce Bůh a jen v případě obětování syna Izáka se objevuje náznak vnitřního přesvědčení, že se oba vrátí.⁸

Kromě těchto dvou základních událostí, které proměňují Abrahámův život, je pro jeho vlastní konverzi, ale i pro konverzi všech dalších, kteří ho budou na této cestě následovat, důležité i vše ostatní, co se mezi dvěma zásadními příběhy stále děje. Jsou to opakované přísliby, občasná znamení, slova, ale mezi nimi dlouhá období, kdy se neděje nic. Jsou to momenty, které nacházíme nejen v příběhu Abraháma, ale i v mnohých dalších příbězích Bible – takový je celý Mojžíšův exodus, taková jsou vyprávění o povolání některých proroků (Jeremiáš, Jonáš) a stejný motiv se objevuje i u některých postav novozákonních (selhávání

⁶ RENDTORFF,R. *Hebrejská bible a dějiny*. s. 177.

⁷ ŠANDERA,P. *Abraham-otec věřících*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.10.

⁸ ŠANDERA,P. *Abraham-otec věřících*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.13.

a nedůvěra Petrova i dalších apoštolů). Je to jev, se kterým se setkáváme i v některých směrech mystiky: temná noc, vazba na Boha bez jakékoliv opory (sv. Jan od Kříže, Terezie z Lisieux, bl. Terezie z Kalkaty). „Abraham, stejně jako ostatní jmenovaní, je neustále vystavován obrovské frustraci ... Jakoby k tomu, aby víra byla pravá a hluboká, bylo zapotřebí provést ji frustrací... Víra jako postupné pročišťování, třibení.“⁹

Právě zde, na této skutečnosti opakované frustrace si můžeme poprvé uvědomit, co je za opravdovou a trvalou konverzí. „Abrahamovská víra jako odpověď na Boží výzvu znamená *zásadní vykročení, vyjití ze své přirozené minulosti* (Gn 12) i *své přirozené budoucnosti* (Gn 22). Opuštění dosavadních jistot a plánů a vstup do neznáma a pobývání v něm. Do něčeho *zcela nového a nebývalého*. Nejde v ní jen o jednorázový vstup, nýbrž o trvalé setrvání v lidsky nezajištěné existenci poutníků bydlících v provizorních stanech. Zatím stále *na cestě*“.¹⁰

Další, čeho si můžeme na více místech Starého zákona povšimnout, je skutečnost, že ne každý, kdo je Bohem osloven a povolán, přijímá toto povolání ihned a s radostí. Dobře patrné je to v příbězích některých proroků (Jeremiáš, Jonáš) nebo v povolání Mojžíše.

Mojžíš, povoláný Bohem jako osvoboditel izraelského národa z egyptského otroctví, Bohu zpočátku odporuje a snaží se povolání odmítnout. Necítí se být vyvoleným, je přesvědčen, že na svěřený úkol nestačí. „Kdo jsem já“ namítá (Ex 3,11), „jaké je tvé jméno“ (Ex 3,13), „nikdo mi neuvěří, nejsem výmluvný“ (Ex 4,1; 4,10) a nakonec přesvědčuje Boha, ať raději pošle někoho jiného (Ex 4,13).¹¹ Až Hospodinův hněv a připomenutí, že nebude sám, ho přiměje, aby posláni přijal (Ex 4,14-17) a stal se vůdcem izraelského lidu na cestě do zaslíbené země.

⁹ ŠANDERA, P. *Abraham-otec věřících*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.12.

¹⁰ ŠANDERA, P. *Abraham-otec věřících*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.16.

¹¹ Srov. TRUSINA, T. *Kontexty Mojžíšovy konverze*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.35-38.

Také samotný izraelský národ a jeho čtyřicetileté putování jsou obrazem nelehkého celoživotního zápasu o udržení víry a důvěry v Hospodina. Okamžiky nouze, hladu, žízně či strachu z nepřátel jsou znovu a znovu důvodem k pochybnostem a reptání vůči Bohu (Ex 15,24; 16,2; 17,2) či dokonce klanění se modlám (Ex 32,1-6). Také samotný Mojžíš s Áronem podlehnou v jednu chvíli nedůvěře v Hospodina a musí za to zaplatit (Ex 20,1-13).

Z tohoto pohledu je tedy celý Mojžíšův příběh nejen svědectvím o nekonečné Boží moci a trpělivosti, ale také o lidské slabosti a porušenosti, o neschopnosti člověka natrvalo uvěřit Božím příslibům a vytrvat i ve chvílích, kdy se Bůh zdá nekonečně vzdálený a utrpení nesmyslné. Je to příběh o slabosti každého z nás, o konverzi, která není jedním jediným „vyjitím“, ale celoživotní poutí.

Biblická kniha **Jonáš** je celá knihou o konverzi, příběh, který osvětluje tajemství konverze z několika stran. „Vypráví o dramatickém obrácení pohanských námořníků (Jon 1,14-15), o zázračném kajícím obrácení hříšných obyvatel Ninive (Jon 3,5-9), o komplikovaném a „polovičatém“ obrácení samotného (anti)hrdiny příběhu, proroka Jonáše, a dokonce o láskyplném „obrácení“ samotného Hospodina (Jon 3,9)“.¹² Paradoxní na celém vyprávění je právě samotný prorok Jonáš, protože je to on, kdo je ze všech zúčastněných nejméně ochotný se obrátit. Ač dostává od Hospodina zcela konkrétní úkol, odvrací se od něj a prchá pryč (Jon 1,3). Ví, že před Bohem není kam utéct, a přesto utíká, obrací se zády a celá další cesta má charakter nezadržitelného sestupu (Jon 1,3; 1,5; 1,15; 2,3). Až v útrokách ryby, kterou je pohlcen, se obrací s modlitbou k Hospodinu (Jon, 2,1-11) a dává nahlédnout do svého nitra, zkřiveného falešnou představou o Bohu (Jon, 2,5).¹³ Možná, že Bůh nebyl pro Jonáše milujícím otcem, ale někým, kdo „ho zahodil“ (Jon,2,4-5), a proto byl

¹² HOŠEK,P. *(Ne)obrácení proroka Jonáš*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech.s.67.

¹³ Srov. HOŠEK,P. *(Ne)obrácení proroka Jonáše*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.68-70.

prorok tak nemilosrdný vůči jiným lidem. Vztah k Bohu a vztah k lidem jsou bytostně propojené a Jonášovo obrácení mělo být uzdravením tohoto vztahu.¹⁴

Jonášova konverze však zůstává neúplná. Prorok se neraduje ze záchranění města Ninive, dokonce Bohu vyčítá jeho „měkkost“ (Jon 4,1-3), vzdoruje Boží trpělivosti a dobrotě. Jonáš se stává jakýmsi antihrdinou, ve vztahu k lidem zůstává stejně zamrzlý a úzkoprsý jako předtím.¹⁵ Snad právě tím se jeho příběh stal velice populárním a oblíbeným zdrojem inspirace. „Možná proto, že Jonášův vnitřní zápas je výrazem něčeho obecně lidského, archetypálního. Ano, Jonášova povaha prostě vzbuzuje sympatie, je to lidský, velmi lidský hrdina.“¹⁶ Neboť každý z nás poctivou sebereflexí v sobě objeví kus Jonášovy úzkoprsosti, která se ve finále stává jednou z příčin „zamrzlého“ vztahu k Bohu, druhým lidem i k sobě samým.

1.3. Obrácení v Novém zákoně

„Pojmem obrácení rozumí Nový zákon odpověď člověka na nabídku Božího království, které skrze Ježíšovo kázání a potom ve spojení s jeho osobou coby oslaveného mesiáše a Pána, hlášeného apoštoly a jejich spolupracovníky, je blízko.“¹⁷ Je to skutečnost, kterou nelze popsat jedním či dvěma termíny, dobře ji lze charakterizovat řeckými slovy *metanoia/metanoein* nebo *epistrefé/epistrefein*. Nejčastěji je *metanoia* zastoupena u synoptiků, *epistrefein* se vyskytuje v Novém zákoně 36x, ale ne vždy ve smyslu duchovního a mravního obrácení.¹⁸

1.3.1. Obrácení apoštolů v Markově evangeliu

Markovo evangelium je nejstarší. Církev jej od počátku používala ke kerygmatickému hlásání nevěřícím.¹⁹ Hned ve svém úvodu představuje Ježíše jako milovaného Božího syna (Mk, 1,11) a hlasatele Božího království

¹⁴ Tamtéž, s.70.

¹⁵ HOŠEK,P. (Ne)obrácení proroka Jonáše, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech.s.72.

¹⁶ Tamtéž, s.73.

¹⁷ BROŽ,J. Obrácení v hlásání Ježíše Krista a v apoštolské církvi, in: Teologická teorie v křesťanské praxi, s.76.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ BROŽ,J. Evangelia jako příručky duchovního života, s.1.

(Mk, 1,15). *Obráťte se a věřte evangeliu* (Mk, 1,15), se stává programovým prohlášením, ve kterém se soustředí podstatný obsah Ježíšova hlásání a odpověď, která se od člověka očekává: obrácení a s ním související víra, která dovršuje dílo započaté pokáním.²⁰ *Obráťte se*, to znamená změňte smýšlení, změňte srdce a směr svých nohou. Boží království již přišlo, ale vstup do něho je vyhrazen mé svobodě. Obrácení je zaměření se na Ježíše s tím, že se v jeho stopách vydám na stejnou cestu.²¹

Bezprostředně po Ježíšově počáteční výzvě k obrácení zařazuje evangelista povolání prvních čtyř učedníků (Mk,1,16-20) jako vzor odpovědi na Ježíšovo volání.²² Ježíš zve k následování a učedníci jeho výzvu přijímají. Opouštějí všechno, nechávají za sebou síť i loď, a jdou za ním. Tímto obrácením však nedochází ještě k úplné proměně jejich osobnosti, stále zůstávají lidsky nedokonalí: „projevují malou víru svou zbabělostí (Mk 4,40), nedostatečným pochopením duchovního významu Ježíšových skutků (8,14-21), prozrazují své společenské ambice (9,33-34; 10,35-41) a nakonec i nedostatečnou věrnost Ježíši (14,50).“²³

Velice důležitým momentem a nadějí pro všechny konvertující je povolání celníka Léviho (Mk 2,13-17). „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Nepřišel jsem povolat spravedlivé, ale hříšníky*“, říká Ježíš (Mk 2,17) nejen tehdejšími farizeům, ale i nám, věřícím počátku třetího tisíciletí. Ježíš přichází pro všechny, ale přijímají ho jen ti, kdo vědí, že jsou nemocní a ztraceni, ti, kteří uznají, že jsou hříšníky. Hřích nebrání Ježíšovu volání, překážkou je naopak přesvědčení o vlastní spravedlnosti a soběstačnosti.²⁴

Víra všech povolanych učedníků je stále vírou slabou a celý evangelní příběh lze z tohoto pohledu vidět jako její postupné zrání a proměnu. Jen taková víra, která prochází procesem postupného prohlubování a očišťování od všech

²⁰ BROŽ,J. *Obrácení v hlásání Ježíše Krista a v apoštolské církvi*, in: Teologická teorie v křesťanské praxi, s.77.

²¹ FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*,s.33.

²² BROŽ,J. *Obrácení v hlásání Ježíše Krista a v apoštolské církvi*, in: Teologická teorie v křesťanské praxi, s.77.

²³ Tamtéž, s.78.

²⁴ FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*,s.70,74.

falešných představ a pochybností, má naději, že se stane vírou trvalou a pevnou. Na příkladech učedníků lze ilustrovat, že přijetí Ježíšova učení znamená přijmout zcela nový způsob myšlení a nový řád hodnot, jenž je často v přímém protikladu ke standartu tohoto světa.²⁵ Když na cestě do Jeruzaléma Ježíš třikrát mluví o svém utrpení, smrti a vzkříšení (Mk 8,31-32; 9,30-32; 10,32-34), vysvětluje zároveň, co znamená následovat ho. Že nezbyvá než zapřít sám sebe a vzít svůj kříž; že zachránit svůj život znamená ztratit ho, a ztratit svůj život pro Ježíše znamená získat ho; že ten, kdo chce být první, musí být poslední a služebníkem všech.²⁶ Přijmout evangelium znamená přestat se dívat na svět očima lidskýma, ale pohledem Božím, a z toho vyplývá, že obrácení nespočívá jen v opuštění hodnot, které lidská společnost podle přirozeného smyslu pro spravedlnost považuje za špatné. „Obrácení coby přijetí Božího království znamená navíc opustit dobro, které konám podle vlastního výběru, a přijmout hodnoty typicky evangelní, které mnohdy unikají pochopení přirozeným lidským rozumem“.²⁷

Nakonec lze také říci, že na učednících evangelista ukazuje, jak víra, zpočátku s radostí a nadšením přijímaná, může selhat; díky působení Satana (Mk 4,15), kvůli pronásledování pro Boží slovo (Mk 4,17), nebo pro světské starosti, touhy či zálibu v bohatství (Mk 4,19). To všechno jsou překážky, které se staví do cesty každému pokřtěnému, a překonávání těchto překážek je nezbytnou součástí života z víry a lze jej nazvat „ustavičným obrácením se“.²⁸

1.3.2. Obrácení apoštola Petra

Již z předchozího textu vyplývá, že náboženská konverze nepředstavuje „jednorázovou“ a definitivní proměnu života a myšlení (jak si ovšem mnozí konvertité myslí), ale že představuje celoživotní proces a úsilí vytrvat na cestě směrem k Bohu. Snad nejlépe si tento fakt můžeme ilustrovat na příběhu nikoho menšího, než byl rybář Šimon, povoláný Ježíšem, aby se stal skálou, na které On zbuduje svou církev (Mt 16,18).

²⁵ BROŽ, J. *Obrácení v hlásání Ježíše Krista a v apoštolské církvi*, in: *Teologická teorie v křesťanské praxi*, s.77.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

Šimon, Ježíšem později nazvaný Petr-Skála, byl první z povoláných učedníků (Mk 1,16-18; Mt 4,18-20). Byl jedním z těch, kteří, aniž plně chápali význam Ježíšova vystoupení, neváhali opustit své dosavadní jistoty a stát se jeho následovníky. Jeho víra však, stejně jako víra těch ostatních, byla křehká a nezralá, lidsky nedokonalá a nechápající, jednou zbrkle nadšená, podruhé zase příliš malá na to, aby mohla obstát proti strachu (Mt 14,29-31).

Petr je ten, který u Cesareje Filipovy vyznává, že Ježíš je Mesiáš (Mk 8,29)²⁹, jeho vyznání však není úplné. Ježíš není ten Kristus, kterého spolu s celým Izraelem očekává, je to Kristus jemu zatím neznámý, ten, který uskutečňuje Boží zaslíbení.³⁰ Proto hned vzápětí odmítá Ježíšovu předpověď utrpení a je za to tvrdě pokárán (Mk 8,31-33; Mt 16,22-23). Nechápe nutnost oběti, zůstává uzavřený v lidském smýšlení a bude se do sebe uzavírat stále víc až do závěrečné konfrontace.³¹ Ve chvíli, kdy se Ježíšův konec přibližuje a Petr ho spolu s ostatními učedníky doprovází na cestě do Getsemanské zahrady, je pevně přesvědčen, že svého Pána a mistra nikdy neopustí a nezapře, i kdyby měl jít na smrt společně s ním. Dokonce se srovnává a soupeří s ostatními, vyjadřuje svou sebedůvěru (Mk 14,29-31).³² Vzápětí selhává (Mk 14,66-72)³³, ale toto selhání představuje nejen pro Petra ale i ostatní křesťany velikou nadějí a dar. Ježíš předpovídá Petrův pád i pád nás všech, ale jeho milost nezklame. Pro toto poznání je nejen nevyhnutelné, ale také dobré, aby Petr upadl. V pláči, který po zradě následuje, se z lidské domýšlivosti a následného zoufalství rodí nová víra a důvěra v Ježíše, která už nezklame. Petr se obrací v poznání, že to není jeho láska k Bohu, která zachraňuje, ale Boží láska k němu.³⁴ „*Neboť skutečné obrácení znamená, že přejdu od své lásky k Bohu k jeho lásce ke mně. Víra se nezakládá na jistotě mé věrnosti jemu, ale na jeho věrnosti mně.*“³⁵

²⁹ Srov. Mt 16,16; Lk 9,20; J 6,68.

³⁰ FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*.s.214.

³¹ FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*.s.216.

³² Srov. Mt 26,33-35; Lk 22,31-34; J 13,36-38.

³³ Srov. Mt 26,69-75; Lk 22,54-62; J 18,25-27.

³⁴ Srov. FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*.s.387.

³⁵ FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*.s.411.

Petrovo obrácení však pod křížem nekončí. V knize Skutků apoštolů vystupuje Petr jako ten, kdo posiluje své bratry, jeho obrácení chápáno jako porozumění a uvěření „všemu, o čem mluvili proroci“, že „Mesiáš měl trpět a tak vejít do své slávy“, se předpokládá. Pro jeruzalémskou situaci toto obrácení stačí, pro misijní poslání svěřené mu Ježíšem Kristem (Lk 22,31), to stačit nebude. Petr a stejně tak apoštolové se budou muset obrátit na počátku misie k pohanům.³⁶

Vyprávění o tom, jak k tomuto obrácení došlo, nalezneme v desáté a části jedenácté kapitoly Skutků apoštolů (Sk 10,1-11,18). Tradičně se nazývá jako Obrácení Kornéliovo, problém v něm ale nepředstavuje Kornélius ani jeho přátelé – jejich obrácení proběhne hladce, problémem je proměna, kterou musí projít Petr a jeruzalémská církev.³⁷ „Církev, která se musí opravdu obrátit, aby mohla obrácené pohany přijmout a vytvořit jeden lid z mesiášských židů a mesiášských pohanů“.³⁸

Petr, který v tomto příběhu vystupuje jako zastánce židovské zbožnosti dodržující čas modlitby a předpisy o čistotě, svému obrácení a přímému rozkazu Pána nejprve vzdoruje (Sk 10,13-14), poté o něm přemýšlí a nakonec po stupních dochází ke svému obrácení od zákona k vnitřní svobodě.³⁹ Petrova cesta ke svobodě je obrácením obráceného a je nasnadě, že přímo svádí k otázce, zda ti, kteří se již s plnou vážností obrátili k Bohu, nepotřebují ještě jedno obrácení proto, aby dokázali brát věci vážně a přitom s vnitřní svobodou?⁴⁰

Příběhy mnohých současných konvertitů jsou důkazem toho, že tato otázka není vůbec zcestná, a že i mnozí současní křesťané potřebují obrácení ve smyslu vnitřního osvobození od vlastních představ, předpokladů či svého „soukromého“ výkladu křesťanství, které se snadno mohou stát překážkou na cestě k Bohu těm, kteří svou víru teprve hledají.

³⁶ VOKOUN, J. *Obrácení Kornéliovo (nebo Petrovo)*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech, s.111.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ VOKOUN, J. *Obrácení Kornéliovo (nebo Petrovo)*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech, s.115-116.

⁴⁰ Tamtéž, s. 116.

1.3.3. Obrácení apoštola Pavla

Starozákonní příběhy povolání a obrácení a stejně tak příběhy novozákonních apoštolů nám představují konverzi jako pozvolný proces. Poukazují na nutnost vytrvalého „obracení se“ a úsilí o udržení správného směru v cestě, na kterou nás Bůh zve, navzdory naší slabosti, selhání a hříchu. Jsou poučením pro každého, kdo od konverze očekával hladkou a okamžitou proměnu k lepšímu a nyní se cítí být zklamán, jsou ale také svědectvím o naději a nekonečné Boží milosti, která se nabízí všem bez rozdílu.

Příběh konverze apoštola Pavla je jiný, přesto i on má současněmu konvertitovi mnohé co říci. Základní vyprávění o Pavlově obrácení nalezneme v Novém zákoně ve Skutcích apoštolů, a o tom, že má pro křesťanství mimořádný význam svědčí i to, že je ve Skutcích vyprávěno třikrát (Sk 9,1-19; 22,4-16; 26,9-18).⁴¹ Samotný příběh je velice známý, byl mnohokrát ztvárněn jak v literární⁴² nebo například filmové podobě, nás však bude zajímat spíše jeho aspekt psychologický a jeho aplikace na konverzi dneška. J.Nechutová se ve své eseji *Conversio Pauli*⁴³ zamýšlí v první řadě nad tím, jaký člověk byl vlastně Pavel. Radikální, zapálený pro věci Boží, temperamentní, doslova „byl člověkem krajních poloh, vše pro něj bylo buď-anebo“.⁴⁴ A právě takovýto Pavel je obrácen a jeho obrácení a celý následující život a dílo jsou výsledkem výlučně a výhradně prudkého a náhlého Božího zásahu.⁴⁵ Na celé scéně Pavlova obrácení je nejpůsobivější naléhavá prudkost, s jakou se tak stalo, impulzivní pohyb z extrému do extrému, kdy se z horlivého pronásledovatele křesťanů stává v jednom okamžiku nadšený a věrný apoštol, Kristovu učení oddaný až k smrti.

Co se vlastně u Pavla změnilo, v čem spočívá jeho *metanoia* ? Došlo vlastně ke změně směru jeho horlivosti, a tento fakt se může stát předmětem následující úvahy : „člověk, horlivě oddaný jedné věci nebo myšlence, náhle stejně vášnivě

⁴¹ NECHUTOVÁ, J. *Conversio Pauli*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech. s.123.

⁴² Srov. např. EHRMAN BART D., *Petr, Pavel a Marie Magdalena*, s. 133-157.

⁴³ NECHUTOVÁ, J. *Conversio Pauli*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech, s.122-130.

⁴⁴ Tamtéž, s.125.

⁴⁵ Tamtéž, s.126.

vzplane pro věc jinou, neboť o ní seznal, že je lepší, hodnotnější a vyšší, a slouží jí pak s plným, někdy až fanatickým nasazením.“⁴⁶

Další Pavlovo působení, zejména jeho misijní činnost, se odvíjí na základě této události, přesto, že Pavel neprošel žádnou katechezí. Stal se horlivým křesťanem na základě šoku, skoro jako by Duch svatý v té chvíli nemohl jinak.⁴⁷ Možná stejně je tomu v řadě případů i dnes, kdy některé konvertity přivádí ke křesťanství spíše nějaký životní otřes nebo nespokojenost s vlastním žitím a následné hledání, než předchozí zvěstování a katecheze. A to nás přivádí k další úvaze, „jaký je poměr mezi možností obrácení emocionálním šokem a změnou smýšlení na základě solidního poučení slovem. To není otázka vztahu rozumu a víry, ale poukaz k tomu, že člověka, ať hledá či nehledá, může setkání s Kristem existenciálně zaskočit bez jakékoliv intelektuální, natož teologické přípravy.“⁴⁸

A ještě něco z Pavlova příběhu vyplývá: Pavel, který před svým obrácením byl horlivým pronásledovatelem křesťanů, musel po své konverzi čelit nejen údivu, ale i nedůvěře až nepřátelství ze strany svých spolubratří. Byl stížen tím, co potká řadu novokřtěnců i dnes, a protože jejich horlivost či duchovní „výbava“ zdaleka nedosahuje té Pavlově, nejsou sto se ubránit a o svém nově nabytém smýšlení své okolí přesvědčit. Závěr příběhu Pavlovy konverze může tedy vyznít jako varování před přílišnou nedůvěřivostí vůči těm, kteří třeba ještě nedávno smýšleli „nekřesťansky“, křesťanství jim bylo cizí nebo proti němu dokonce vystupovali. Neboť Boží milost je nekonečná a ani ten největší ateista či hříšník neví, kdy jí může být zasažen.⁴⁹

Pavlovská konverze je záležitost výjimečná, daleko častější je postupná proměna smýšlení a poznávání Boží existence. Přesto i mezi dnešními konvertity se najdou tací, kteří jsou náhle a nečekaně „zasaženi“ Božím působením natolik, že jsou schopni téměř ze dne na den změnit svůj život a dát se do služeb Bohu. Následující příběh o tom vypovídá:

⁴⁶ NECHUTOVÁ, J. *Conversio Pauli*, in: Příběhy povolání a obrácení v biblických textech, s.127.

⁴⁷ Tamtéž, s.128.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž, s.129.

Marie, 55 let

„Uviděla jsem, že Bůh je...“

Marie působí jako vyrovnaná a se svým životem spokojená žena. Byla vychována a celý život se pohybovala v ateistickém prostředí, kde dlouho nijak nevybočovala, s manželem žije již desítky let, má stabilní zaměstnání na městském úřadě. O „duchovno“ se zajímala vždy, nějaký čas dokonce tíhla k různým esoterickým a léčitelským naukám, zajímala se o jógu, homeopatii i filosofické směry s tím související. Z raného dětství měla i nějaké ponětí o křesťanství a ve snaze o bližší poznání čehokoliv, co by zodpovědělo její otázky o smyslu lidské existence, se nebránila jeho hlubšímu poznání. Naprosto však nebyla ochotná přijmout existenci „osobního“ milujícího Boha, kterému není lhostejná žádná bytost, tedy ani ona sama. Spíše ze zvědavosti přijala pozvání své přítelkyně k pouti na Svatý Hostýn, kde jak sama vypráví, se odehrál začátek jejího obrácení :

„Na pout' jsem vůbec nejela jako věřící křesťan, spíše mě zajímalo to místo, o kterém jsem slyšela od své přítelkyně vyprávět. Byla jsem ale hluboce zklamaná. Snad zapůsobilo ošklivé počasí, či kněz, od kterého bych čekala cokoliv, jen ne něco, co by se dokázalo dotknout mé duše. V kostele byla zima a nuda, seděla jsem a přemýšlela o tom, co tam vlastně dělám, ale náhle uprostřed té nepohody, snad přímo ve chvíli proměňování, ke mně přišlo poznání něčeho dosud nepředstavitelného. Najednou jsem úplně přesně věděla, že ten vzdálený a za mlhou ukrytý Bůh, sem přichází i za mnou. Věděla jsem, že mě má rád. Celý život jsem byla vedená k tomu, že jen úspěšný a pracovitý člověk má nějakou cenu, celý život jsem bojovala o uznání a lásku otce, který ve mně tyto hodnoty nastavil a teď jsem najednou viděla, že Bůh mě miluje takovou, jaká jsem, že mě miluje i tehdy, když úspěšná nejsem, a když marně bojuji se svými slabostmi. Uviděla jsem, že Bůh je...“

Ihned po návratu z pouti se Marie začala zajímat o to, jak svou nově nabytou víru rozvíjet. Na doporučení známých vyhledala kněze – konvertitu a pod jeho vedením se spolu s dalšími katechumeny začala připravovat k přijetí iniciačních

svátostí. Příprava byla dostatečně dlouhá a intenzivní a už během ní se Marie snažila zapojit do života farnosti. Vzhledem ke své nekonfliktní a otevřené povaze byla lidmi dobře přijata a brzy se stala oporou malého společenství křesťanů a dobrovolníků sdružených kolem místního hospice. Život z víry a každodenní dialog s Bohem se stal pro Marii samozřejmostí, stejně tak jako neustálé prohlubování duchovního života. Potíže spojené se změnou života a smýšlení se však nevyhnuly ani jí. Celá rodina se na její náboženské aktivity dívá přinejlepším shovívavě, nebrání jí, ale ani nepodporuje, o vlastním obrácení nechce uvažovat ani manžel, ani synové. Marie často musí volit mezi obstaráním rodiny a činností ve farnosti nebo v hospici, ale sama přiznává, že zvláště na počátku to se svojí angažovaností ve věcech víry až přeháněla. V hospici dokonce čelila obvinění, že nemocné násilím evangelizuje, a proto se na nějaký čas stáhla do ústraní.

Dnes uznává, že její duchovní cesta se stále vyvíjí, pozitivně vidí i to, že mnohé věci během pěti let přehodnotila, správně si uvědomuje, že je stále ještě na začátku. Hodně času věnuje modlitbě a na rozdíl od mnoha jiných konvertitů našla brzy vřelý vztah k mariánské úctě a zbožnosti. Stále však bojuje s nespokojeností se sebou samotnou, má malou sebedůvěru, pochybuje o své hodnotě před Bohem :

„Pořád se ptám: „Pane, co po mě chceš?“ Stále přemýšlím, jestli to, co nabízím Jemu i lidem, stačí. Když kolem sebe vidím lidi těžce zkoušené, tak se samozřejmě raduji ze všeho dobrého, co mám, ale také se nemohu ubránit myšlenkám, za co stojím já, když mě Bůh tolik nezkouší. Také se bojím vlastní pýchy, jsem přesvědčená, že je to můj největší problém, ale jsem ráda, že se mi ji daří rozpoznávat. Hospic je velice dobrá škola, jako dobrovolník trávím s nemocnými hodně času povídáním nebo modlitbou, vyslechnu hodně zlých věcí, ale učím se chápat a nesoudit, a dívat se na hříšníky očima Božíma. V některých lidech je skoro nemožné najít kousek dobra – když si povídám s alkoholikem, který propil celý svůj život, tak je to velice vyčerpávající – ale na druhou stranu si říkám, že je to pro něj možná poslední příležitost, jak tady na zemi okusit dotek Boží lásky. Cítím se spoluodpovědná za tyto lidi, které mi Bůh poslal do cesty,

děkuji mu za všechnu jeho lásku a děkuji za víru, kterou mi dal. Je to veliký dar, jsem velice vděčná, že se ho dostalo právě mně a moc bych si přála zúročit všechno, co se mi od Boha dostalo, abych před Ním v poslední den nestála s prázdnou.“

2. PŘÍKLADY OBRÁCENÍ V DĚJINÁCH CÍRKVE

Na biblické příběhy obrácení apoštolů, jejichž završením je Pavlova konverze, logicky i chronologicky navazují nesčetná více či méně známá obrácení popsaná v dějinách církve. Na příbězích třech známých světců a učitelů církve si znovu můžeme ilustrovat některé momenty naznačené v předchozí kapitole: povolání a obrácení lidí hříšných, nemocných, slabých a nezralých, a jejich pozvolnou cestu k pokání a naprostému odevzdání se Boží vůli a milosti.

2.1. Obrácení svatého Augustina

Augustin byl jedním z nejvýznamnějších církevních otců, vynikající jak svými charakterovými vlastnostmi, tak svým dílem.⁵⁰ O jeho životě byly napsány mnohé biografie⁵¹, daleko nejvíce však o něm vypovídá jeho nejznámější dílo *Vyznání*⁵².

Augustin se narodil v africkém městě Thagaste roku 354, jeho rodina náležela ke střední společenské vrstvě⁵³. Rodiče brzy rozpoznali jeho mimořádné nadání, a přestože je to stálo velké oběti, postarali se mu o náležité vzdělání. Jako sedmnáctiletý začal Augustin studovat rétoriku v Kartágu, kde na něho působilo mnoho duchovních vlivů. Seznámil se s Ciceronovým dílem *Hortensius* a díky němu si uvědomil své povolání k poznávání pravdy. Zatímco jeho studium úspěšně pokračovalo, duchovní život byl plný zvrátů. Základem jeho tehdejší

⁵⁰ KRAFT, H. *Slovník starokřesťanské literatury*, s. 37.

⁵¹ Např. NEUMANN, U. *Augustin*. Praha: Volvox globator, 1999. ISBN 80-7207-288-9.

⁵² AUGUSTINUS, A. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-7017-027-1.

⁵³ Srov. KRAFT, H. *Slovník starokřesťanské literatury*, s. 37-41.

filosofie byl platonismus, na nějaký čas se dokonce přidal k sektě manichejců, která svým členům slibovala zprostředkování vyššího poznání.

Po dokončení studií působil Augustin osm let jako učitel v Kartágu, v roce 384 byl povolán jako učitel rétoriky do Milána. Navenek se zdálo, že jeho studijní úsilí dosáhlo cíle : měl významné postavení a jistý příjem, kterým mohl zajistit svou rodinu (žil v té době v nelegitimním svazku, z něhož se mu narodil syn). Matka na něj však naléhala, aby uzavřel řádné manželství odpovídající jeho postavení. Díky tomuto materiálnímu svazku si pravděpodobně uvědomil rozpor mezi duchovní svobodou, k níž cítil povolání a svou skutečnou existencí. V té době se díky kázáním sv. Ambrože učil chápat Bibli jako zdroj pravdy a utvrdil se v tom, že se nelze věnovat duchovním věcem bez rozhodného odvrácení se od všeho materiálního snažení. Zanechal zcela světské kariéry, ale rozhodnutí věnovat se duchovní askezi mu připadalo nesmírně těžké, slabá vůle ho neustále zrazovala od vynaloženého úsilí. V této vnitřní rozpolcenosti zažil známou zahradní scénu, která je zpravidla považována za základ jeho obrácení: dětský hlas, který opakoval slova „Vezmi a čti!“, ho přiměl aby znova a tentokrát s vnitřním pochopením otevřel Pavlovy listy, které právě četl a narazil na úryvek (Řím 13,13), skrze který pochopil, že Boží milost v něm již dávno začala působit. Ve světle nového poznání mu najednou všechno, čeho dřív nemohl dosáhnout, připadalo docela snadné. Vzdal se svého úřadu a v tichu a odloučenosti se připravoval na přijetí křtu, který přijal v roce 387. Ještě téhož roku se vrátil do Afriky a o něco později vstoupil mezi klérus. V roce 395 se stal biskupem ve městě Hippo. Zemřel v roce 430 a jeho smrtí začal tak rychlý zánik starého světa, že datum jeho smrti lze právem považovat za počátek středověkých dějin.

Kniha *Vyznání*, právem považovaná za vrcholné Augustinovo dílo, je vlastně Augustinovou životní zповědí a jedinou dlouhou modlitbou díky za prokázanou milost. Je zprávou o obrácení, ale na rozdíl od jiných církevních otců, kteří podobné zprávy stylizovali tak, aby vyzývaly k následování, v ní Augustin učinil něco zcela jiného. Na příkladu vlastního života představuje nekonečnou sílu Boží milosti a vzdává za ni dík. V prvních devíti knihách líčí svůj vývoj od ranného dětství a hlavní téma – působení Boží milosti v životě člověka – ho vede

k pronikavému rozboru všech hříchů, chyb a hloupostí, kterých se ve své mravní zkaženosti dopouštěl. Je sám sobě tvrdým soudcem, zveličuje svou zkaženost a náklonnost ke zlu, ale ve chvíli, kdy ve změně svého chování k dobrému rozpoznává působení Boží milosti, má toto zveličení svůj význam. Boží milost je nade vším a jí patří nejen Augustinův, ale i náš dík :

„Tobě Pane podám oběť díků! Ať tě chválí srdce mé a jazyk můj a všechny kosti mé ať řeknou: “Hospodine, kdo jest Tobě podoben“? Nechat tak řeknou; Ty však odpověz mi a řekni duši mé: “Spása tvá jsem Já“! a opravdu, kdo jsem byl já? Jaký jsem byl? Jest něco zlého, čeho bych se nedopustil skutky svými; nebo, ne-li skutky, slovy svými; nebo, ne-li slovy, vůlí svou? Ty však pane, dobrý a milosrdný, jsi se nade mnou slitoval, vztahuje svou ruku až do hlubiny mé smrti a ze dna srdce mého vyčistil jsi bahno zkaženosti. A tak se dokonale vyplnilo, že jsem již nechtěl toho, co jsem kdysi chtíval a naopak, chtěl jsem to, co Ty jsi chtěl.“⁵⁴

Co tedy vyplývá z Augustinova *Vyznání*? V čem se může stát poučením dnešnímu konvertitovi, čím může přispět k vysvětlení obtíží, se kterými se nově pokřtěný setkává? Odpověď na otázku můžeme najít v existenci Boží milosti samotné, neboť je to právě jen ona, která obrácení může završit a naplnit. Přesto o ní velice málo víme i málo mluvíme, a daleko častěji spoléháme na své vlastní síly. Dobrá vůle však nestačí, dobrý úmysl, který stojí na počátku, je často poražen slabostí těla nebo působením vlivů vnějšího světa. Nestačí jen chtít, nestačí rozum, který je schopen uvažovat o Boží existenci a už vůbec nestačí přesvědčení, že na svou konverzi stačím sám. K opravdovému obrácení je potřeba poznání, že jen Bůh samotný může uskutečnit naši trvalou proměnu, a o toto poznání je potřeba prosit a za něj děkovat. To znamená, že nestačí rozumem v Boha uvěřit, ale nechat Boha ve svých životech působit. Naučit se dát Bohu prostor – v našich duších, srdci, vyprázdnit se ve svých lidských potřebách a touhách, a nechat místo nich vstoupit Boží milost – tak, abychom mohli slovy

⁵⁴ AUGUSTINUS, A. *Vyznání*, kniha devátá, hlava I.

apoštola Pavla říci : „ *Milostí Boží jsem to, co jsem, a milost, kterou mi prokázal, nebyla nadarmo.*“ (1 Kor 15,10)

2.2. Obrácení svatého Františka z Assisi

Sv. František se narodil jako Francesco Bernadote v bohaté kupecké rodině v Assisi roku 1181 nebo 1182. Kolem roku 1206 se obrátil od života uprostřed bohatství a netečnosti k životu v chudobě a pokání. O tři roky později už měl kolem sebe jedenáct žáků a dal jim řádová pravidla, která schválil tehdejší papež Inocenc III. Řehole svatého Františka, která se záhy rozšířila po celém tehdejším křesťanském světě zdůrazňovala chudobu, pokoru a naprostou podřízenost autoritě církve.⁵⁵

Na mladém Františkovi však jeho příští poslání nebylo nijak patrné. Svůj čas trávil v zábavě a zahálce a přestože pocházel z měšťanské rodiny, snažil se vést rytířský způsob života. Lákaly ho bitvy a válečné řemeslo, ke kterému měl ve své době a prostředí dostatek příležitostí. Roku 1202 byl v bitvě vedené mezi městy Assisi a Perugií dokonce zajat a strávil rok ve vězení. Ani tato zkušenost, ani dlouhá nemoc, která ho na téměř celý rok upoutala na lůžko, ho neodvrátily od touhy po vojenské slávě. V roce 1205 se proto vydal ve společnosti jednoho assisského šlechtice do Apulie s úmyslem sloužit v papežské armádě proti císařským vojskům. K cíli a vojenské slávě však nedojde, nedojde do Apulie a nebude z něj slavný válečník. Obrácení nastane za pochodu a z marnotratného mladíka se stane jeden z největších světců v historii.⁵⁶

Ani u Františka, stejně tak jako u apoštolů, neproběhlo obrácení v jediném okamžiku. Podle Tomáše z Celana, Františkova prvního životopisce, trvalo čtyři až pět let, sledovalo určitou cestu a postupovalo v několika etapách. K prvnímu zviklání došlo pravděpodobně v době těžké nemoci a od té chvíle vystupuje do popředí jeden základní rys Františkovy tělesné i duchovní osobnosti: je a stále již bude člověkem nemocným.

⁵⁵ Srov. AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, s.130.

⁵⁶ Srov. LE GOFF, J. *Svatý František z Assisi*, s.43-46.

„A tak obrácení, zakořeněné ve fyzické bolesti, která ho přiměje k zamyšlení nad lidským údělem a klade otázku, pro Františka zásadní, vztahů mezi *člověkem vnitřním a člověkem vnějším*, se projevuje především zřeknutím se peněz a hmotných statků.“⁵⁷

První symbolické zřeknutí – darování vlastního pláště chudému rytíři – dává tušit, jakým směrem se bude Františkova proměna ubírat. František se pomalu vzdaluje od svých vrstevníků a pouze v doprovodu jediného přítele odchází medítovat do odlehlé jeskyně, aby se připravil na nový život. Události pak nabírají rychlý spád. František prodá zboží svého otce a utržené peníze věnuje knězi na opravu zchátralého kostela. Nějaký čas se potom ukrývá před otcovým hněvem a poté, co se rozhodne vzít na sebe odpovědnost za svá rozhodnutí, je otcem uvězněn a svými spoluobčany prohlášen za blázna. Útočiště nalezne u biskupa a v jeho přítomnosti učiní veřejně slavnostní akt, kterým skoncuje se svým předchozím životem, vzdá se svých majetků a osvobodí se.⁵⁸

Ani toto období však není jednoznačné a nevyhýbají se mu chvíle váhání. František sice skoncoval se světským životem, ale do nového života se ještě nezapojil a jeho první váhavé kroky jsou někdy chybné. František se ptá Boha a jednoho dne mu Bůh odpoví. Obraz Ukřižovaného v kostele svatého Damiána k němu hovoří: „*Františku jdi a obnov můj dům, který jak vidíš, se rozpadá...*“ a František, který ještě nedokáže chápat symbolický význam Božího slova, vezme výzvu doslova a sám se ujme opravy kostelů, které se skutečně rozpadají. Po sv.Damiánu je to kostel sv.Petra u hradeb a poté lesní oratoř Porciunkula, kde se završil poslední akt Františkovy konverze. Bůh znovu promluvil k Františkovi a v textu z evangelia, který jednoho dne ve mši zaslechl (Mt 10,5-15), rozpoznal, co hledá a co chce z celého srdce dělat: obrácený František se stal misionářem.⁵⁹

Jak víme z historie, Františkova konverze zůstala pevná a definitivní po celý zbytek jeho života, ve kterém se věnoval téměř výlučně kázání, modlitbě a pokání. Hlavní zásady řehole, kterou založil, byly chudoba, manuální práce, kázání, misie k nevěřícím a rovnováha mezi činností a kontemplací. Jako první

⁵⁷ LE GOFF, J. *Svatý František z Assisi*, s.47.

⁵⁸ Tamtéž, s.49.

⁵⁹ Tamtéž, s.49-51.

jedinec zaznamenaný v dějinách křesťanství přijal milost stigmat, těžce nemocný, vyčerpaný a téměř slepý napsal svou krásnou *Píseň bratru Slunci*. Zemřel uprostřed svých bratrů na podzim roku 1226, kanonizován byl o dva roky později.⁶⁰

2.3. Obrácení svatého Ignáce z Loyoly

Životopisné údaje o svatém Ignáci z Loyoly, zakladateli řádu Tovaryšstva Ježíšova a tvůrci dodnes užívaných *Duchovních cvičení* nalezneme v mnohé literatuře.⁶¹ Ta ovšem vychází z literárního odkazu samotného Ignáce, kterým jsou především jeho *Paměti*, *Listy*, *Duchovní deník* či *Duchovní cvičení*.

Sv. Ignác se narodil roku 1491 v baskické provincii Guipúcoa a stal se vojákem. Jako šlechtic měl před sebou kariéru důstojníka a dvořana, a ta se také slibně rozvíjela až do okamžiku, kdy byl v bitvě při obraně Pamplony proti Francouzům vážně zraněn. V době dlouhé rekonvalescence na rodném hradě neměl k dispozici nic než *Život Kristův* od Ludolfa Saského a *Zlatou legendu* Jakuba de Voragine o životech svatých. Touto četbou se jeho mysl pohnula k obrácení a Ignác po určitém váhání a pochybách začal hledat Boží vůli ve svém životě.⁶²

Po uzdravení se odvrátil od kariéry a majetku a stal se poutníkem, s úmyslem vydat se do Jeruzaléma a strávit tam jako asketa a kající zbytek svého života. Putování, které nakonec skončilo zcela jinak, než Ignác původně zamýšlel, bylo dobrou postupně Ignácovy konverze, která spočívala v odevzdání vlastního života Bohu. Učil se jak přijímat Boží vedení, překonávat konflikt mezi vlastními sklony k úzkostlivosti a vzrůstající důvěrou v Boha. Pouť, kterou vykonal, byla pro něj školou důvěry, ke které se musel občas pořádně nutit. Byla také dostatečně dlouhým obdobím k pozorování a reflexi vnitřního i vnějšího světa, stala se výchovou k rozlišování a ke svobodě.⁶³

⁶⁰ AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, s. 131-132.

⁶¹ Např. KYRALOVÁ, M. *Ignác z Loyoly*. Praha-Zvon, 1992.

⁶² Srov. AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, s. 174.

⁶³ Srov. LONSDALE, D. *Oči k vidění, uši k slyšení. Úvod do ignaciánské spirituality*, s. 43-47.

Krize, které se samozřejmě ani Ignácovi nevyhýbaly, jej vedly k tomu, aby se naučil rozlišovat. Z celého srdce toužil, aby byl jeho život ovládnán nikoli jeho vlastními žádostmi a ambicemi, ale Bohem, který jej povede k lásce. Nějakou dobu však trvalo, než se to naučil uskutečňovat a mnohé, často bolestné zkušenosti mu v jeho duchovním růstu pomáhaly. Při pobytu v Manrese se musel mimo jiné naučit, jak zacházet se skutečným znechucením vším, co má něco společného s Bohem, jak se vyrovnat s návaly pochyb o vlastní cestě, s vážnými nemocemi, které jej dovedly až na pokraj smrti nebo s tak hroznými skrupulemi, které ho přiměly téměř k sebevraždě. V Jeruzalémě, kde mu bylo dopřáno prožít jen několik dní, musel opět hledat Boží záměr. Několikrát byl vsazen do vězení, zažil zklamání z rozpadu původní skupiny společníků, učil se ovládat nadšení ze silných duchovních zážitků, které ho odváděly od studia a konečného cíle.⁶⁴

Tím se Ignácovi stal záměr „pomáhat duším“, kterému se naplno začal věnovat po návratu z Jeruzaléma. Zúročil všechny své zkušenosti s obrácením a rozlišováním a poskytl je do služeb celému křesťanstvu. Vytvořil novou formu duchovních cvičení a církvi nabídl novou formu řeholního života. Jeho *Duchovní cvičení* se od samého počátku ukázala být účinnou zbraní proti renesančnímu pohanství a herezím a svoji platnost na cestě hledání Boží vůle mají dosud.

Sv. Ignác, stejně tak jako jeho předchůdci, nikdy neztratil ze zřetele fakt, že člověk musí vyvinout co největší úsilí, aby spolupracoval s Boží milostí. Tvrdil však také, že růst v milosti je více dílem Božím než lidským, a je nutné o něj neustále prosit. Ignaciánská spiritualita proto nesnáší pasivitu: je to duchovní boj, ovšem boj v nitru, proti vlastním hříchům a chybám jako příprava na působení Ducha svatého a na dílo apoštolátu.⁶⁵

Je to návod pro chvíle skepse uprostřed vlastní konverze, kdy sotva nalezený Bůh se zdá nekonečně daleko a jeho vůle nečitelná, je to příklad toho, že špatné sklony a chyby zvládnout lze, že pokání je možné. Samozřejmě (jak již bylo řečeno v předchozích příkladech), pouze a jedině ve spolupráci s Boží milostí,

⁶⁴ Srov. LONSDALE, D. *Oči k vidění, uši k slyšení. Úvod do ignaciánské spirituality*, s.92-94.

⁶⁵ AUMANN, J. *Křesťánská spiritualita v katolické tradici*, s.176-177.

kteřou je třeba hledat, prosit o ni a spoléhat na ni daleko víc než na vlastní omezené schopnosti.

Svatý Augustin, František a Ignác jsou i pro člověka dneška příkladem, že obrácení jako komplexní vnější i vnitřní proměna člověka ve smyslu biblického *metanoia* je nejen možné, ale jako takové je tím jediným, co dává lidskému životu řád a smysl. Jejich příběhy jsou potom logickým úvodem k následující kapitole, která se obrácení a pokání pokouší vysvětlit z pohledu teologie a na příkladech současných váhajících a bolestných konverzí.

3. TEOLOGIE OBRÁCENÍ

3.1. Obrácení – pokání – smíření z pohledu morální teologie

Z příkladů Písma svatého poznáváme, že konverze není náhodný a jednorázový akt, ale spíše celoživotní proces, ve kterém nehraje roli jen uznání Boží existence a touha proměnit svůj život k lepšímu, ale také osobnostní dispozice, lidská slabost, pokušení a hřích. V teologickém kontextu je potom obrácení chápáno jako komplexní dění, které v sobě zahrnuje více momentů.⁶⁶

Biblický výraz *šúb*, *metanoia* či *epistrefein* je do češtiny nejčastěji překládán slovem **pokání** a v tomto významu se stává předmětem zájmu především **morální teologie**. Při zkoumání obsahu pojmu je nutné vyjít z Nového zákona a rozumového poznání. Průsečík těchto dvou požadavků je dán výrazem *metanoia*, přeložitelným doslova jako „po poznání“. Ve smyslu této etymologie je **pokání uznaným poznáním**.⁶⁷ Je to obecně platný jev, neredukovatelný na oblast hříchu, který v sobě obsahuje několik způsobů jednání :

1. Poznání chybnosti dosavadního vývoje v určité věci
2. Změnu smýšlení
3. Změnu jednání odpovídající změně smýšlení

⁶⁶ WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 314.

⁶⁷ SKOBLÍK, J. *Fundamentální morálka*, díl II., s. 65.

Ilustraci k tomu může poskytnout jednoduchý pohyb na cestě: člověk poznal špatný směr, uznal, že tím směrem nelze jít dál, změnil smýšlení o správnosti dosavadní cesty a v důsledku toho se na cestě zastavil, obrátil se a nastoupil nový směr. V manévru obrácení lze postihnout dvě složky: vnitřní proměnu vlivem nového pohledu na svět a zevní důsledek. Týká se tedy celé osoby, uvnitř i zevně.⁶⁸ Uskutečnění konverze vždy zahrnuje čin! Čin, ve kterém nalezneme na jedné straně moment ztráty či opuštění něčeho a na straně druhé moment získání něčeho nového, naprosto neodolatelného. Podstatu a ideál obrácení vyjadřuje Ježíšovo podobenství o poli a perle (Mt 13,44-46). „Nájemce i kupec cosi nečekaně najdou, v silovém poli radosti jdou a bez sebezapření se všeho vzdají, aby nález získali“.⁶⁹

V procesu pokání a obrácení hraje velkou roli životní jistota. Velké pokání jako vnitřní uznání poznaného s navazujícím obrácením znamená ztrátu vnitřních jistot, i když byly nahrazeny jistotami novými. To znamená vstup na neznámý terén. Časově může být mezi ztrátou a znovunabytím jistoty naprosto zanedbatelný úsek, v přítomném prožitku může jít o značnou zátěž. Tehdy je obrácení těžké, i když na druhé straně lákavé, podle toho, do jaké míry absorbuje „nový svět“ bezprostředně svět starý.⁷⁰

V praxi si můžeme takové obrácení ilustrovat na příběhu konvertitky, pro kterou konverze znamená rozpad vztahu s původní rodinou, ztrátu přátel, těžké hledání nové identity v církevním společenství i boj s vlastními pochybnostmi, to vše ale s vědomím, že to „stojí za to“.

Pavla, 37 let

„Víra je dar a milost.“

Pavla vyrostla v ateisticky smýšlející rodině, sama sebe hodnotila již od dětství jako úzkostnou, se sklony k depresi. K víře docházela postupně skrze hledání smyslu života a řešení depresí a životních krizí. Konvertovala společně se

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ SKOBLÍK, J. *Obrácení-pokání-smíření*, in: Teologická teorie v křesťanské praxi, s.91-92.

svým manželem, příprava na křest trvala asi sedm měsíců. Duchovní život ve farnosti ji zpočátku uspokojoval, později, ve snaze o prohloubení, začala hledat i jinde. Toto hledání ji dovedlo až ke studiu na teologické fakultě, absolvovala ji společně s manželem. Po ukončení studií začala pracovat jako pastorační asistentka, současně vyučuje náboženství a s manželem vede farní scholu.

Přesto, že její duchovní i praktický život oproti jiným konvertitům vypadá velice uspořádaně, ona sama jej za idylický v žádném případě nepovažuje. Přiznává, že navzdory hluboké víře a úsilí o život podle evangelia, se nedokázala zbavit depresí a pochyb, občas dokonce uvažuje o tom, zda by nebylo lépe nežít. Velice ji trápí neshody v církvi a neutěšený stav ve farnosti, citlivě vnímá všechny projevy zla mezi lidmi. Pracuje s mládeží, dává jí to sílu a optimismus, těší se z lidí, kteří se snaží poctivě jít cestou víry. Sama svůj duchovní život stále prohlubuje, studuje, čte, velký důraz klade na duchovní vedení. Stále o něm ale hovoří jako o cestě plné pádů a klopýtání, strachu a smutku:

„Hned na počátku bylo velice těžké vyrovnat se se ztrátou přátel, poté, co jsem se přiznala ke své víře, opouštěli mě i ti nejvěrnější. Najednou jakoby nevěděli, jak se ke mně chovat, mnozí mi opatrně dávali najevo, že se obávají o mé duševní zdraví. Ocitla jsem se ve vzduchoprázdnu – o staré přátele jsem přišla a nové mezi lidmi věřícími ještě nezískala. Také jsem zjistila, že navázat přátelské vztahy v komunitě věřících je daleko těžší než „venku“, ti lidé jsou nějak uzavřenější, méně upřímní a sami pro sebe. Ani v rodině to nebylo lehké, moji rodiče jsou ateisté, otec mě tvrdě odsoudil a prohlásil za blázna. To, že studujeme teologii, jsme s manželem nikomu neřekli, rodinu jsme pozvali až na promoce. Manžel svou víru prožívá jinak než já, není úzkostný, je daleko otevřenější, a mnoho problémů, které mě trápí, on vůbec nevnímá. Věnuje se sboru, je spokojený, ale já si často připadám osamělá.

Snažím se stále prohlubovat svůj duchovní život a osobní dialog s Bohem, ale strachu se zbavit nedokážu. Vnímám pokušení Zlého, kterému jsme ustavičně vystavováni, cítím, že čím víc se chceme přiblížit Bohu, tím víc on usiluje, aby nás dostal zpět. Děsí mě zlo, které se dostalo mezi lidi, vnímám ho v rodinách, mezi manželskými páry, se kterými se scházíme, i v církvi, kde nyní pracuji. Já sama

věřím v Kristovu uzdravující moc, ale také vím, že je možné přijímat ji pouze s hlubokou vírou a snahou o očistění od všech špatností. Je to neustálý boj s vlastní slabostí, s pochybnostmi, že jdu tou správnou cestou, kterou po mně Bůh chce, ale také s nevěřícím světem – je těžké mu nepodlehnout.

Ne, v žádném případě se můj život přijetím křesťanství ani nezjednodušil, ani se nestal veselým a bezstarostným, spíš naopak, ale neměnila bych. Víra je dar a milost, stále více si to uvědomuji, a jsem Bohu velice vděčná.“

Analyzujeme-li proces poznání, změny smýšlení a následné změny jednání, dojdeme k otázce, proč u člověka k takovému procesu vlastně může dojít a dochází? Člověk je zcela postaven do času. V jeho průběhu se vyvíjí nejen fyzicky, ale také psychicky, ve svých názorech, postojích, přáních, prioritách. V některých okamžicích života si své postoje více než jindy uvědomuje a je s nimi srozuměn, jindy však je vnímá jako nežádoucí. Tehdy dochází k pocitům viny a potřeby se jí zbavit a člověk je volán ke změně svých postojů v myšlenkách i činech.⁷¹ Existence člověka v čase je příležitost k poznání světa i sama sebe postupně, stále zdokonalujícím se způsobem (sám Kristus mluví ke svým učedníkům: mám vám mnoho co říci, ale nemůžete to nyní snést (Jan 16,12); také apoštol Pavel mluví o krmení mateřským mlékem, dokud křesťané nedospějí (1 Kor 13,11).

Pokání a obrácení lze při tomto pohledu chápat jako změnu stabilizovaného postoje s odpovídající změnou jednání vlivem nových, přesvědčivých skutečností, které poznáváme v toku času. Nábožensky to znamená změnu postoje uvnitř i navenek vlivem skutečností, které nám byly předloženy přímo či nepřímo Bohem.⁷²

Změna smýšlení vede ke změně jednání spočívající v nápravě a smíření. V rámci vztahu osoba-předmět lze chybné jednání opravit beze zbytku, v rámci vztahu osoba-osoba však ne. Vůči osobě lze sice vztah jednostranně pokazit, ale nelze ho dát do pořádku bez svobodné ochoty druhého odpustit, oč je ovšem

⁷¹ SKOBLÍK, J. *Obrácení-pokání-smíření*, in. Teologická teorie v křesťanské praxi, s.92.

⁷² Tamtéž.

možno poprosit. Odpustit neznamená jen nepřičítat vinu a přehlížet ji, nýbrž vytvořit nový vztah. Evangelium říká, že takové odpuštění je pro člověka trvale připraveno (Mt 18,22) a právě v něm spočívá teologická motivace k pokání a obrácení (2 Kor 6,18-21).⁷³

Morální teologie nás opět přivádí k již několikrát opakovanému faktu, že obrácení je pozvolný, zároveň ale radikální proces proměny celého života, který navenek vyústí ve změnu jednání. Pojem *pokání* potom křesťanskou praxi ještě více konkretizuje a zároveň dává tušit, co se od každého, nejen nově pokřtěného očekává. Praktikující křesťan „od narození“ je však proti konvertitovi přece jen ve výhodě: je dlouhodobě formován katechezí, od dětství se sžívá s prostředím, které (alespoň navenek) křesťanskou morálku praktikuje. Konvertita naproti tomu je často až v momentě křtu konfrontován se způsobem života, který byl doposud většinovou společností uznáván jako samozřejmý a správný, ale v praxi katolické církve se stává nepřijatelným. Musí se vyrovnat se svou minulostí, přehodnotit své postoje a chování, vzdát se předchozího způsobu života. Jde o již citovaný „pocit ztráty či opuštění“, který není příjemný, a „získání“ čehosi nového, často neuchopitelného a málo pevného, navíc doprovázeného nesmírným úsilím a nepochopením vnějšího světa. Je potom nasnadě, že ne vždy je takový bolestný proces šťastně završen, nejen díky vlastní slabosti či falešným očekáváním, ale bohužel i díky špatně směřované katechezi či neochotě církve přispět novému křesťanovi pomocí a vlastním příkladem. V následujících čtyřech příkladech „nevydařených konverzí“ lze najít snad všechny jmenované příčiny selhání a zamyslet se nad tím, jak velkou zodpovědnost má církev při doprovázení každého jednotlivce k Bohu.

Iva, 47 let

„Vím, že moje chování je hřích.“

Iva vyrůstala po smrti otce s matkou, která se znovu provdala. Vyučila se prodavačkou, pro vleklé zdravotní potíže a díky pozdější péči o postiženého syna

⁷³ SKOBLÍK, J. *Fundamentální morálka*, díl II., s. 66.

byla po většinu svého života nezaměstnaná. Manžel ji opustil krátce po narození dítěte, nedokázal se s jeho postižením vyrovnat. Iva se po rozvodu pokusila ještě jednou o partnerský vztah, ale i ten se rozpadl. Zůstala sama s ovdovělou matkou a synem, na něhož soustředila svou veškerou pozornost a péči.

O křesťanství se začala zajímat asi před sedmi lety díky synovi, který projevil touhu stát se křesťanem. Rok po jeho křtu sama vstoupila do katechumenátu a iniciační svátosti přijala po sedmiměsíční přípravě. Ochotně se zapojila do života farnosti, účastnila se bohoslužeb a společenství konvertitů, přestala se cítit osamělá. Po nějaké době však přišly pocity rozčarování a zklamání. Iva se nedokázala vypořádat s kritikou, které byl často vystavován její syn, odrazovaly ji konflikty mezi farníky, objevovala lež a neupřímnost tam, kde čekala dokonalost. Stále častěji nabývala přesvědčení, že se jí nedostává pochopení a pomoci, až agresivně reagovala na každý projev farizejství, stěžovala si na nedostatečné duchovní vedení.

Stále hledala oporu mezi lidmi, nakonec navázala vztah s jedním aktivním laikem ve farnosti, který již řadu let žil v nefunkčním manželství. Až tento okamžik vyvolal skutečné projevy nepřátelství ze strany mnoha členů farnosti, Iva byla vystavována urážkám a výhrůžkám ze strany příbuzných podváděné ženy. Se situací se nedokázala vyrovnat ani ona, ani její přítel. Zůstali si nablízku, Iva se však psychicky zhroutila, musela vyhledat psychiatra a je stále více závislá na péči svého přítele, který se de facto pohybuje mezi dvěma rodinami. Je až chorobně nedůvěřivá, odmítá rady blízkých, vyhledala několik duchovních, ale svou životní situaci není schopná řešit. Do kostela chodí díky vlivu svého přítele, dojíždí do sousední farnosti. Uvědomuje si, že jedná nesprávně, za své selhání a současný stav viní hlavně kněze, který ji nedostatečně připravil ke křtu :

„Když jsem byla pokřtěná, nevěděla jsem vlastně vůbec nic. V katechumenátu nás bylo několik, byla tam legrace, ale takové věci jako pravdy víry, to s námi nikdo neřešil. Samozřejmě, že znám Desatero, ale nikdo nás ho neučil žít, nikdo nám neřekl, co to znamená doopravdy se obrátit. Nejsem vzdělaná, mnoho věcí jsem nechápala, ale jen jsem čerpala z příkladů lidí kolem sebe. Při setkáních na faře se hodně pilo a já měla radost, že i v církvi je to takové

jako mezi nevěřícími. Brzy se mi to ale přestalo líbit. Viděla jsem nevěru, hádky mezi farníky, ani kněz se nechoval vzorně. Když jsme byli nemocní, nikdo kromě mého přítele mi pomoc nenabídl. Vím, že moje chování je hřích, ale co si mám myslet o lidech, kteří spolu žijí jen kvůli majetku nebo ze strachu z pomluv? Nějak nemohu pochopit, že i takové manželství si Bůh přeje... Jsem ze všeho zklamaná, vlastně se mi vůbec už o víře nechce mluvit, to co prožívám teď, je hlavně strach a stud. Lidé mě pomlouvají, moje maminka je ze všeho celá nemocná, bojíme se i chodit do města. Kromě přítele nikoho jiného nemám, nedokážu se ho vzdát. A Bůh? Modlím se, ale vlastně vůbec nevím, jestli mi křesťanství dalo něco dobrého...“

* * *

Jitka, 48 let

„V církvi jsem hledala lásku a milosrdenství.“

Jitka je vyučená, o svém dětství nikdy nemluvila. Rozvedla se před řadou let, se dvěma syny zůstala sama. Pracovala ve směnném provozu v továrně, dnes působí jako taxikářka. Děti zůstávaly často samotné a již v době křtu měl starší syn vážné kázeňské problémy. Sama Jitka není schopná hospodařit s penězi. V průběhu několika let se natolik zadlužila, že i s dětmi musela opustit pohodlný byt a vzdát se většiny majetku. Tvrdě pracovala, ale výchovu svých dětí příliš nezvládala a vlastní život viděla jako velice neuspokojivý.

Jak o sobě sama říká, patřila vždy mezi „hledající“. Ptala a ptá se po smyslu života, fascinuje ji tajemno. Odpovědi na své otázky hledala v mnoha duchovních směrech včetně spiritismu, východních náboženství či v esoterice. Do katechumenátu přišla s touhou po mystických zážitcích a zázracích, obrácení pro ni představovalo hladké vyřešení pocitu životního neúspěchu, nová přátelství a pomoc. Pokřtěná byla po sedmi měsících přípravy a na křest se velice těšila, přesto, že sama přiznala, že o křesťanství samotném se mnoho nedozvěděla a mnoha věcem nerozuměla. Období po křtu pro ni bylo obdobím velké euforie

a intenzivním hledáním mystiky, své okolí udivovala až extatickými projevy zbožnosti.

Soustředila se na svůj vnitřní duchovní život, zanedbávala rodinu, ale odmítala se zapojit i do společenství věřících. Bohoslužeb se zpočátku účastnila často, postupně ale její zájem upadal. Tvrdila, že má svou vlastní víru, rady kněze i přátel stále častěji odmítala, cítila zklamání a faleš. V současné době se již za katoličku nepovažuje, neodmítá Boha, ale církve a svátosti ano, opět inklinuje k východním náboženským směrům a spiritismu. O své cestě ke křesťanství dnes říká:

„V církvi jsem hledala lásku a milosrdenství, nenalezla jsem tam ani jedno. Nechodím už do kostela, odpuzuje mě pokrytectví některých věřících. Svátosti nepotřebuji, vlastně v ně ani nevěřím, Boha si nosím v sobě a věřím, že je všude se mnou.“

* * *

Radka, 28 let

„Najednou jsem se dozvíдалa, že můj život je hřích...“

Radka je vyučená prodavačka, několik let pracuje jako dělnice v pásové výrobě. Je svobodná, má přítele, o svém dětství a rodině příliš nemluví. Ke křesťanství konvertovala před pěti lety.

Do církve ji přivedl zájem a touha po „něčem posvátném“, sedmiměsíční katechumenát absolvovala společně s několika dalšími kandidáty křtu. Na přípravu chodila ráda, líbila se jí přátelská atmosféra a pocit tajemna. O pravdy víry se příliš nezajímala, těšilo ji hlavně společenství a jak sama přiznávala, „do hloubky“ příliš jít netoužila.

Po křtu chodila do kostela často, nějaký čas se účastnila setkávání nově pokřtěných, dokonce mezi věřící přivedla i svou sestru, která byla i se svým dítětem pokřtěna o rok později. Kvůli víře začala mít konflikty se svým nevěřícím přítelem, na nějaký čas se dokonce rozešli.

Radčina víra však stále zůstávala na povrchu, její zájem o bohoslužby a společenství postupně upadal. Nároky, které na ni život z víry kladl, nebyla ochotná akceptovat. Vrátila se ke svému příteli, fakt, že společný život nesezdaného páru je hříchem a znemožňuje jí svátostný život, brala jako diskriminaci. Stejným způsobem se svým čerstvým křesťanstvím naložila i její sestra. Po krátké době nadšení a euforie ztratila o život z víry zájem – vrátila se k promiskuitnímu způsobu života a o svoji malou dceru přestala pečovat s tím, že jí „překáží ve svobodném životě“. Dnes se o ni stará Radka, a o svém křesťanství říká:

„Na začátku to byla nádherná změna, pocit něčeho neskutečně tajemného – často mi až mráz šel při bohoslužbách po zádech. Také mě bavilo setkávání na faře, najednou jsem měla nové přátele, s knězem byla legrace, občas se i pilo. Každý pátek byla velká sešlost, tam se pilo vždycky a také opékaly buřty, a tak jsme se ze začátku ptali, jak je to možné, když v pátek má být půst. Kněz nám vysvětloval, že všechno není tak třeba dodržovat, a půst můžeme vynahradit i jinak. Ani proti mému příteli nikdo nic neměl, občas chodil i s námi a najednou jsem se dozvídala, že náš život je vlastně hřích a ke svatému přijímání bych neměla chodit. Nerozumím tomu, s přítelem se máme rádi, nikomu snad neubližujeme, tak nevím, co je špatně.

Vlastně jsem čekala, že se po křtu můj život nějak změní k lepšímu, ale když se nad tím zamyslím, nezlepšilo se vůbec nic, spíš naopak. Práce mě nebaví, žijeme pořád stejně a navíc máme starosti se sestrou, která se po křtu opravdu změnila – je ještě horší, než byla. Tahá se s podivnými lidmi, střídá partnery, o dítě se nestará. Dokonce řekla, že by malou nejraději zabila, protože jí překáží. Tak jsme si ji vzali raději k sobě.

Celkově musím říct, že mě všechno zklamalo. V Boha věřím dál, ale po svém, a do kostela už nechodím, nic mi to neříká...“

* * *

Eva, 34 let

„Můj život – to je spousta tichého zápolení s vědomím, že to snad má smysl.“

Eva vyrostla v úplné rodině s dominantní matkou a otcem alkoholikem trpícím těžkými depresemi. Během studia na střední zdravotní škole Eva otěhotněla, provdala se a studium dokončila díky rodičům, kteří převzali péči o dítě. Mladé manželství se brzy rozpadlo vinou manželova alkoholismu a gamblerství. Eva po maturitě pracovala jako zdravotní sestra, studovala, s pomocí rodiny pečovala o dítě. Často ale také střídala partnery, koketovala se světem měkkých drog a různými projevy protestovala proti „pokrytectví a zlu“ současného světa. Sama sebe vždy považovala za hledající a nestálou bytost, převratné změny a neklid byly nezbytnou součástí jejího života. Toužila a touží po lásce, sociální spravedlnosti a upřímnosti, studovala různé duchovní a filosofické směry, pro řadu z nich se dokázala až nepřiměřeně rychle nadchnout. Stejně tak jako její vztahy, ani nadšení v duchovní oblasti nemělo obvykle dlouhé trvání.

Po seznámení s budoucím druhým manželem – cizincem australského původu, se začala zabývat křesťanstvím. Příprava na svatbu byla pro ni zároveň přípravou na konverzi ke katolictví a tehdy začala být přesvědčena, že víra v osobního milujícího Boha je tím pravým smyslem jejího života. Pracovala, narodilo se druhé dítě a stala se praktikující katoličkou. Svou víru neopustila ani tehdy, když se začala potýkat s manželovým stupňujícím se alkoholismem a agresí. Násilí, kterého se manžel na rodině dopouštěl, brala jako součást Božího plánu s ní. Všechno svoje konání bezvýhradně podřizovala Boží vůli, vše vysvětlovala záměry, které s ní Bůh do budoucna má. Cítila se povolána být nástrojem, skrze který se svět a zvláště její nejbližší má něco naučit a přiblížit se tak k Bohu. Pracovala v charitativní organizaci, aktivně pomáhala ženám – obětem domácího násilí. V jednom ze svých dopisů z tehdejší doby píše:

„ Celý můj den je prozářený Boží přítomností, vím, co mám dělat, cítím Ho tak blízko ve všem, co dělám. Nechám se vést Jeho vůlí, kráčím po chodbě a myslím na Něj a neustále Mu děkuji. Víím, že se to nepokazí, pokud já budu

ochotná dál Mu naslouchat, a já vím, že budu. Nikdy jsem necítila tolik jistoty jako teď – naprosté odevzdání je nádherné.“

Domácí násilí snášela Eva pět let. V době, kdy stále častěji utíkala se svými dětmi před rozběsněným manželem se seznámila s knězem, který ji pomalu přiváděl k rozhodnutí od manžela odejít. Manžel nakonec sám opustil nejen rodinu, ale i republiku ze strachu před trestním stíháním. Eva poté s duchovním, který se stal jejím přítelem, navázala intimní poměr, nastěhovala se i s dětmi k němu na faru a brzy otěhotněla. Život její i celé její rodiny se stal věcí veřejnou. Duchovní byl suspendován a téměř ze dne na den byl nucen najít si civilní zaměstnání a stát se živitelem rodiny. Eva prožívala rizikové těhotenství a posléze péči o vážně nemocné novorozeně a všichni společně čelili jak nedostatku financí, tak ostré kritice a pomluvám ze strany věřících i nevěřících. I tuto situaci chápala Eva jako Boží vůli a cestu zrání – jak pro sebe, tak pro svého nového partnera, který se pro „civilní“ život ukázal být zcela nevybaven. Byla šťastná, až do chvíle, kdy kněz projevil touhu vrátit se ke kněžské službě, a kdy se definitivně ukázalo, že jako otec i jako partner selhal. Evu obvinil z manipulace, dokonce jí nařkl z posedlosti. Vztah se rozpadl a rodina zůstala téměř bez pomoci, podrobená ostré kritice nejbližšího okolí. Do kostela přestala chodit nejen Eva, ale i obě starší děti – zejména pubertální syn nebyl schopen čelit pomluvám a posměchu. Uzavřel se do sebe a vůči světu, ve kterém vyrůstal, projevuje obrovskou nedůvěru.

Eva začala navštěvovat psychoterapeuta se snahou vypořádat se sama se sebou a najít konečně rozumný vztah k sobě, k lidem i k Bohu. O terapii říká:

„Díky ní vím, že jsem si brala ze života často to, co mi nepatřilo. Bůh by mi vybral jinou cestu, já se domnívala a nebo ještě spíš chtěla domnívat, že konám Jeho vůli, ale přitom jsem si brala pro sebe a Bohem to dokonce omlouvala. Věřím, že má radost z mých přiznání a lítosti...“

Cestu zpět do církve však nenalezla a zdá se, že o ni už vůbec nestojí. Vzhledem ke zkušenostem, které s některými lidmi uvnitř učinila, mluví o církvi jako o „bídě a zoufalství“. Přiznává svou chybu a selhání, daleko víc ale viní ty, kteří jsou za své svěřené stádo zodpovědní. Nechápe, že duchovnímu, který jí tolik ublížil a o své dítě dnes vlastně nemá zájem, bude brzy opět svěřena farnost

a on bude žít dál, jako by se nic nestalo. I z tohoto důvodu dnes církev jako instituci odmítá:

„Má cesta s dětmi je nyní mimo církev, ale to neznamená mimo Boha a bez Něj, právě naopak. Církev a svátosti – to je nám nyní odeřeno, ale necítím se ošizena. Bůh ví, že návštěva mše není pro nás, a tak nám dává jinak a jiným způsobem – Ježíš sám se přece účastnil mše pouze několikrát. Necítím se od něj odloučená, ale od církve ano.“

V současné době žije Eva stále mimo církev a podle posledních výpovědí se zdá, že Bůh v jejím životě zaujímá menší a menší místo. Dálkově studuje vysokou školu, pracuje jako lektorka anglického jazyka a věnuje se výchově svých dětí, o které přiznává, že díky jejím selháním a pádům byla plná omylů. Stále hledá, ale cestu ze začarovaného kruhu emocí, lásek a zklamání nalézt nemůže – dnes žije s novým partnerem, přítelem svého dospívajícího syna.

„Můj život – to je spousta tichého zápolení s vědomím, že to snad má nějaký smysl, je to každodenní znovuotvírání očí, vidění sebe realističtěji a chápavěji. Stále ale jako bych chodila po kružnicích, které se protínají v jednom bodě...“

3.2. Pojetí pokání a obrácení v historickém vývoji

V průběhu dějin teologie docházelo ke změnám ve výkladu a chápání pojmu obrácení. P. Hoffmann v díle *Handbuch theologischer Grundbegriffe* dochází k závěru, že pojetí pokání a obrácení se v průběhu času vzdalovalo od původní evangelní výzvy. Požadavek konverze zůstal zachován a popsán v prvotní církvi, objevuje se tam však i varování před nemožností druhého pokání (Žid 6,2-4). V poapoštolských textech dochází ke směšování novozákonního a populárního řeckého smýšlení a náboženský pojem konverze se přesunuje na mravní pole a tím se zužuje. Z pokání jako změny smýšlení a obrácení se stávají kající skutky. Tímto vývojem dochází k nedorozuměním v církevních obcích a farizej se stává církevní osobou.⁷⁴

⁷⁴ HOFFMANN P., *Handbuch theologischer Grundbegriffe*, 2.díl, heslo Umkehr, s.719-724.

Nauku o pokání nacházíme například v ranně křesťanském díle *Hermův pastýř*, který náleží do sbírky textů tradičně nazývaných *Apoštolští otcové*. Autor píše o zjeveních, která obdržel, a která se týkají hlavně možnosti, cesty a cíle pokání po křtu. Hermas se domnívá, že toto druhé pokání se má prezentovat jako jednorázová příležitost, nikoli jako trvalá instituce.⁷⁵

„Napsal jsem tedy příkazy a podobenství, jak mi nařídil. Vyslechnete-li je a budete-li jich dbát, řídit se jimi a vykonávat je z čistého srdce, přijmete od Pána, co vám zaslíbil; vyslechnete-li je a neobrátkíte se, ale ještě navršíte své hříchy, přijmete od Pána pravý opak.“⁷⁶

Podobně jako P. Hoffmann hodnotí dějinný vývoj pohledu na konverzi také morální teolog Konrád Hilpert v díle *Lexikon für Theologie und Kirche* :

V průběhu dějin teologie se v pohledu na konverzi vytvořily dvě tendence:

1. institucionalizace konverze v podobě církevně spravované praxe svátostí (křest, zpověď)
2. tendence spočívající v myšlence polepšení a dostiučinění

Oba tyto vývoje však přinesly jednostrannosti a zúžení zbožné praxe, dále nebezpečí oddělení kajících úkonů od myšlenky nové orientace a znehodnocení každodenní zbožnosti ve srovnání s mimořádnými formami, jaké představuje např. klášterní život.

V době po Tridentuském koncilu katechetika a morální teologie zdůrazňovala obrácení jako komplexní jednání spočívající v sebepoznání, jakož i jazykové formulaci (vyznání), dále distancování se (lítost), nápravě (dostiučinění) a zavázání sebe sama do budoucnosti.

Teprve obnovení rozpomenutí se na biblické chápání obrácení po II. Vatikánském koncilu nabízí na obrácení nový pohled: nesoustřeďuje se na jednotlivé úkony, ale zaměřuje se na postoje a životní orientaci, ze kterých vyplývají jednotlivá rozhodnutí. Pokání tím ztratilo charakter bodovosti a psychického přetížení, a ukazuje se jako výsledek zintenzivněné sebereflexe a účasti celé osoby (poznání, city, jednání). Kající úkony jsou v tomto pohledu

⁷⁵ KRAFT, H. *Slovník starokřesťanské literatury*, s.133.

⁷⁶ *Hermův pastýř, páté vidění*, 6-7.

pouze navenek vyjádřená symbolická jednání nově získaného zaměření a postoje. Jakkoliv takový popis vypadá poměrně jasný a snadný k provedení, je složitější a namáhavější, než by ukazovala pouhá situační výzva k obrácení. Nevyžaduje totiž pouze pohotovost k obrácení v životní praxi, nýbrž také obrácení v celkovém nazírání člověka. Netýká se však jenom každého jednotlivce, ale také církve se svými dějinami by se měla s tímto požadavkem sebekriticky vyrovnávat.⁷⁷

Pastorální teolog Berndt Lutz v tomtéž díle doplňuje:

V 70. letech dochází ke změnám v obsahu pojmu: obrácení je vyňato z kontextu kajcnosti a zpovědi a zásadněji připoutáno k poselství a osobě Ježíše Krista, a tak se ukazuje jako „kladně eschatologicky motivovaná základní dimenze křesťanské víry“. Obrácení v tomto pohledu není pouhé lidské dílo, ale je reakcí člověka na předem prožité Boží záchranné jednání. Jako důsledek v sobě zahrnuje odvrácení od hříšného a mylného jednání, které probíhá procesuálně a v kontextu s životem celé společnosti.⁷⁸

3.3. Pojetí obrácení v současné teologii

Současné pojetí konverze se tedy vrací k biblickým kořenům a Ježíšovu volání k obrácení. Nároky evangelia nejsou malé, Ježíšova výzva je radikální: nestačí jen vnější chování a vnější jednání. Celý člověk je volán, vnitřní i vnější. Nestačí jen nové myšlení, ale i nové srdce.⁷⁹

Změna smýšlení, a v ní obsažená lítost, kajcnost, pokání, odvrácení od minulého a příklon k stálé novosti musí vyústit v rozhodnutí a trvalý stav. Ten však nikdy nebude dokončený a dokonalý. Má být stále objevováním, hledáním, stálým exodem ze zabydlenosti jako Abrahám, Mojžíš a Izrael, jako Kristus z hrobu.⁸⁰ Je to hledání, ovšem ne samoučelné, ale je to hledání nové země zaslíbené. Je to cesta, věrné následování Krista.

⁷⁷ HILPERT, K. *Lexikon für Theologie und Kirche*, sv.10, sloupec 366-7.

⁷⁸ LUTZ, B. *Lexikon für Theologie und Kirche*, sv.10, sloupec 368.

⁷⁹ ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé*, svazek 1., s.229.

⁸⁰ ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé*, svazek 1., s.230.

Následování Krista není pouhé napodobování, kopírování Krista vnějším chováním. Není ani pouhým etickým přijetím a uskutečňováním Ježíšova příkladu, následování je osobní děj, dialog, niterná orientace, svobodná, tvůrčí, živá volba, věrnost lásky.

Následování Krista také není jen duchovní cvičení v ctnostech a sebezáporech, soukromé úsilí o dokonalost – nýbrž celistvá oddanost Kristu z přemíry lásky, která je ochotná opustit vše a jít za ním.

Následování Krista je hluboké sjednocení s Pánem v Jeho Duchu, soubytí s ním silou milosti založené křtem a vírou.⁸¹

Podobným způsobem jako J. Zvěřina hovoří o procesu obrácení a potřebě stálého směřování ke Kristu také *Katechismus katolické církve*, který by měl být samozřejmým průvodcem na cestě víry každého, nejen nově pokřtěného křesťana:

„Ježíš volá k obrácení. Tato výzva je podstatným prvkem hlásání království: „*Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangeliu!*“ (Mk, 1,15). Tato výzva se v kázání církve obrací především k těm, kteří ještě neznají Krista a jeho evangelium. Křest je tedy hlavním místem prvního a základního obrácení...

Kristova výzva k obrácení však zaznívá v životě křesťanů stále. Toto *druhé obrácení* je trvalý úkol pro celou církev, v níž jsou i hříšníci; je zároveň svatá i stále potřebuje očišťování a jde trvalou cestou pokání a obnovy...

Ježíšova výzva k obrácení a pokání nemíří především na vnější skutky, ale na *obrácení srdce, vnitřní pokání*. Bez něj zůstávají kající skutky neplodné a lživé...

Vnitřní pokání je radikální, nové zaměření celého života, návrat, obrácení k Bohu celým srdcem, rozchod s hříchem, odvrácení od zla, spolu s odporem vůči špatným činům, které jsme spáchali. Zároveň s sebou přináší touhu a předsevzetí změnit život s nadějí na Boží milosrdenství a důvěrou v pomoc jeho milosti...⁸²

Ze všeho, co bylo na předchozích stranách řečeno vyplývá, že obrácení je velice náročný proces vyžadující celého člověka. Nároky, v praxi snad nejlépe

⁸¹ ZVĚŘINA, J. *Teologie agapé*, svazek 1., s. 230.

⁸² *Katechismus katolické církve*, s. 366-367.

postižitelné slovem *pokání* jsou obrovské a není v lidských silách zvládnout je samostatně a bez pomoci okolí, především je ale není možné zvládnout bez *víry* v Boha a Ježíše Krista. **Víra**, která člověku pomáhá překonat každý požadavek vyplývající z křesťanské praxe, ke které se přihlásil, představuje *všestranný životní program a celkový existenční postoj*. Je to *cesta, odvaha* odpoutat se od starých jistot a *obrácení* od navyklých způsobů jednání, je to *odpověď* na předchozí volání. Je to *dar osvětlující Boží milosti*, zároveň ale *svobodný a zodpovědný skutek člověka*.⁸³

Jakkoliv by se vše, co zde o víře tvrdíme, mohlo zdát samozřejmé, z praxe vyplývá, že tomu tak zdaleka není. Ve výpovědi nejednoho konvertity nalezneme nepochopení základního kerygmatu, zdaleka ne každý si společně s apoštolem Pavlem může říci „*vím, komu jsem uvěřil*“ a uvědomit si, že víra znamená mimo jiné přestat se spoléhat sám na sebe a vložit svůj život do rukou Božích. Také ne každý je ochoten přijmout skutečnost, že k víře nevyhnutelně patří *pochybnost*. Víra není neměnný, strnulý stav, ale následování, které má povahu v tomto světě nikdy nekončící cesty.⁸⁴

„Existuje víra jasná a radostná, která často provází prvotní „zamilovanost“ konvertitů. K víře, která má nárok nazývat se „zralou“, patří také přijetí a přetrvání chvil – a někdy dlouhých údobí, kdy se Bůh zdá být daleko, kdy zůstává skrytý. To, co je zřejmé a prokazatelné, přece nevyžaduje víru; víra je tu právě pro chvíle šerosvitu, mnohoznačnosti života a světa a také pro noc a zimu Božího mlčení. Jejím posláním pak není utišit naši žízeň po jistotě a bezpečí, nýbrž *naučit nás žít s tajemstvím*.“⁸⁵

Následující příběh nelehké konverze, který zamyšlení nad obrácením z pohledu církve uzavírá, v sobě obsahuje vše, co bylo v předchozím textu řečeno. Představuje obtížnou cestu k Bohu skrze utrpení, opakovaná selhání, snahu o pokání, radost z nalezení Boha i dlouhé chvíle duchovní temnoty. Je výpovědí o hledání víry, která dá smysl i životu krutému a zdánlivě nesmyslnému.

⁸³ Srov. *Vyznání víry církve*. Překlad 1.dílu katolického katechizmu pro dospělé, s.37-39.

⁸⁴ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s.28.

⁸⁵ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s.10-11.

Klára, 35 let

„Můj vztah k Bohu je stálé kolísání od extrému do extrému.“

Klára vyrostla pouze s matkou. Když jí bylo pět let, zemřel jí při autonehodě otec a o rok později tragicky zahynul její šestiletý bratr. Matka se nedokázala s jejich ztrátou smířit, uzavřela se do sebe a Klára prožila celé dětství v pocitech viny, osamění a odmítání. Jediným blízkým člověkem jí byl rodinný přítel, který ovšem později využil citové závislosti dospívající dívky a Kláru dlouhodobě psychicky týral a sexuálně zneužíval.

V takovém rozpoložení Klára studovala – nejprve cizí jazyky, potom psychologii. Chtěla rozumět sama sobě, najít své místo ve světě, toužila po pevném vztahu. Stále víc ale trpěla depresemi, které bez pomoci nezvládala, a situace se nezlepšila ani poté, co se provdala – manželství zůstalo nenaplněné. Zoufale se snažila zakotvit, fyzicky, později i duchovně. Hledala v různých náboženských směrech, léčitelství, absolvovala nejrůznější psychoterapie. Vrcholem bylo setkání s členy sekty moonistů a jejich učením, které ji přivedlo až k pokusu o sebevraždu. Tehdy pochopila, že její život zřejmě nikdy nebude „normální a zdravý“ a tehdy poprvé se blíže potkala s křesťanstvím.

Jako studentka navštěvovala přednášky prof. Halíka, a poté, co zjistila, že je zároveň knězem a praktikuje „rituály“ katolické církve, které jí dosud připadaly naivní a zbytečné, začala se o ně zajímat. Navštěvovala mše pro studenty v Praze u sv. Salvátora, zpočátku hlavně kvůli kázání, ale jednou se odhodlala zůstat i na druhou část obřadu, které nerozuměla a zdála se jí zbytečná. Tehdy došlo k její první konverzi:

„Stála jsem tam a zlobila se na Boha, vedla s ním dialog, který byl plný výčitek a „proč“. A tehdy, uprostřed toho dialogu jsem pochopila, že tam nejsem sama. Bůh byl se mnou a odpovídal. Ten prožitek byl natolik intenzivní, že za týden jsem se šla zapsat do katechumenátu.“

Katechumenát trval dva roky, a přesto, že krátce po křtu začala Klára tíhnout k jinému prožívání křesťanství než nabízela Pražská akademická farnost, uznává dnes, že to byl právě prof. Halík, který jí cestu ke Kristu otevřel. V prvotním

nadšení ze všeho, co křesťanství nabízelo, si našla nové duchovní vedení a farnost, ve které se cítila dobře, a snažila se uspořádat svůj život v duchu evangelia, což v praxi znamenalo především vyřešit neuspokojivý stav vlastního manželství. V této situaci odjela na studijní stáž do hospice, kde jak sama říká, byla vystavena „*osudovému setkání*“ s mužem, do kterého se bezhlavě zamilovala. Zoufalství z neschopnosti ustálit a zklidnit svůj život se promísilo se strachem z vlastní hříšnosti a zklamání, která Bohu připravila. Pocity sebeobviňování se střídaly s okamžiky, kdy sebe sama přesvědčovala, že vztah, do kterého se naplno ponořila, je také cestou a vůlí Boží. Odstěhovala se z Prahy, studia nedokončila a začala žít na malém městě s mužem, který byl v té době ženatý a otcem malého dítěte. Rozešla se ve zlém se svým zpovědníkem a postavila se čelem nepřátelským postojům místních věřících. Bylo to období, kdy se navzdory všem obtížím i hmotné nouzi cítila šťastná ona i její nový partner. Víru neopustila, naopak byla přesvědčená, že vztah s Bohem prožívá stále intenzivněji, velmi brzy si našla cestu také k mariánské zbožnosti. S partnerem se společně věnovali duchovní četbě a modlitbě, snažili se o pravdivou hloubku, a možná právě proto brzy přišly pochybnosti a depresivní stavy, které Kláru naprosto paralyzovaly. Sama o tom hovoří:

„Můj vztah k Bohu je stále kolísání od extrému do extrému. Tolik darů od něho dostávám, a přesto mi připadá, že všechno jen zkonзумuji a potom zase upadnu do toho starého. Nedokážu odpovědět skutečnou proměnou svého života, skutečnou vděčností proměněnou v činy. Jako bych chtěla od duchovního života jen samé příjemné zážitky, a když se děje něco jiného, chybí mi odpovědnost, poslušnost, sebekázeň...ochota ke skutečnému pokání.

Čím dál víc se bojím, že se mnou Bůh ztratí trpělivost, že mě potrestá za mou nevděčnost a zatvrzelost. Připadá mi, že ho strašně zklamávám...“

„...V těchto dnech je mi moc těžko, zažívám uvnitř velkou trýzeň, nikdo to neví. Celé dny ležím, víc mrtvá než živá, nedovedu, neumím, nechci vstát. Ochromená beznadějí, nenávisť a strachem. Víím, že to jsem já, kdo se odvrací od světla, vše vzdává, nechce už být a tím je to peklo ještě větší. Tíží mě, že vědomě volím to zlé, neumím se tomu postavit. Bojím se toho, že vůbec neumím milovat;

lidé si o mně myslí, že jsem člověk plný lásky a já se přitom děším, že nemám ráda nikoho. Ani sebe, ani své nejbližší a nakonec ani Boha.“

Klářiny deprese se prohlubovaly. Nebyla schopná se o sebe postarat, stále více se obviňovala z neschopnosti milovat, vztah s partnerem se začal rozpadat, objevily se pocity viny z vlastního hříchu. Zároveň ale pochopila, že deprese, kterými trpí, jsou nemocí, která zřejmě bude provázet celý její život. Začala se léčit, současně ale díky pomoci přátel vyhledala kněze :

„U zpovědi jsem za celý svůj křesťanský život byla asi čtyřikrát, neměla jsem pocit, že bych měla co vyznávat, nebylo nic, čeho bych nějak litovala. Vlastně tomu tak bylo i teď, když jsem v tom stavu zoufalství vyhledala kněze a pořád dokola opakovala, že nejsem schopná cítit lítost. On mi vysvětloval, co je lítost dokonalá a nedokonalá, a potom najednou řekl velice důležitou věc: „opravdové lítosti je člověk schopen jen tehdy, když Boha opravdu miluje (neboť toho, koho milujeme, přece nechceme zarmoutit)“.

Zeptala jsem se tedy, co já konkrétně mohu dělat, a on mi poradil, abych Bohu řekla, že ho mám ráda. Necítila jsem úlevu, ale když jsem doma osaměla, sedla jsem si na stoličku a stále dokola opakovala „mám tě ráda“ nebo „miluji tě“ ...A najednou to přišlo. Pochopila jsem, že miluji mnohem víc než jsem tušila, že to není nedostatek lásky, ale strach, co mě svazuje. Vždyť ti, které jsem ve svém životě měla ráda nejvíc, ti všichni zemřeli. A já se dnes bojím milovat...

Bůh ale čeká na moji lásku a také sám mě miluje: takovou, jaká jsem. S mým hledáním, pochybnostmi a úzkostmi, i s nemocí, kterou si před jeho tváří mohu přiznat. Přináší mi to úlevu. Nezabývám se odpovědností a nechci být litována, ale mohu chápat nemoc jako svůj kříž a ten díky vztahu k Bohu má smysl a místo v mém životě.“

Klára postupně, po malých krůčcích prožívala svou druhou konverzi. Od partnera se odstěhovala a našla si práci v malém butiku. Její život se nestal ideálním, ale naplno pochopila, že jej chce prožít s Bohem. Stále se potácí v kolotoči pochybností a depresí, chvíle intenzivního vnímání Boží přítomnosti se střídají s daleko delšími obdobími duchovní tmy a beznaděje, ale svátosti

a modlitba našly své pevné místo v jejím životě. Usiluje o duchovní uzdravení a svá trápení se učí přijímat jako součást plánu, který s ní Bůh má.

4. OBRÁCENÍ OČIMA PSYCHOLOGIE

4.1. Náboženská konverze v pojetí Williama Jamese

Již koncem 19.století diskutovali američtí psychologové o fenoménu náboženské konverze, a to v souvislosti s tehdejšími probuzeneckými hnutími. Psychologové náboženství, kteří vesměs měli vřelý vztah ke křesťanství, byli tímto jevem fascinováni a zároveň však provokoval ducha jejich vědecké skepse. To platilo zvláště o Williamu Jamesovi (1842-1910), který se konverzí zabýval ve svém díle „*Druhy náboženských zkušeností*“, vydaném v roce 1902. Nepolemizuje v něm s názorem, že při náhlé konverzi zasahuje Bůh, ale říká, že jde o jeden z nejpodivuhodnějších divů, které si zaslouží psychologickou analýzu.⁸⁶

Náhlost změny, jež při konverzi probíhá, a její překvapivost pro konvertitu samotného, vysvětlovali teologové zázrakem. James nabízí alternativu – tehdy převratnou myšlenku nevědomého „podprahového“ duševního života, který probíhá za hranicí, kam sahá naše vědomí. Tato hranice je neostrá. U některých lidí je nevědomí rozsáhlé a okrajová hranice vědomí „propustná nebo děravá“, takže do jejich vědomí snadno pronikají „útočné“ prvky – ti jsou předurčeni k náhlé konverzi. Ti, kteří mají nevědomí „menší“ a na okraji pole vědomí „tvrdou kůru“, budou konvertovat spíše ponenáhlu. A konečně existují i lidé „bez jakéhokoli náboženského citu“, s duší „nedokrevnou“, kteří mohou jen závidět „nadšení a pokoj“ těm, kteří jsou díky svému temperamentu schopni věřit.⁸⁷

Člověk se může o konverzi *vědomě* snažit a tato snaha má šanci, zajímavější jsou podle Jamese ovšem ti, jejichž konverze spočívá v *trpkém vzdávání se*. Ti

⁸⁶ ŘÍČAN,P. *Psychologie náboženství a spirituality*, s.261.

⁸⁷ Tamtéž, s.262-3.

dospívají k rozhodujícímu obratu více pod vlivem nevědomí. Rozdíl mezi oběma typy není zásadní, protože nakonec i ten, kdo se snaží, musí zaujmout pasivní postoj a to nejpodstatnější si jaksi nechat darovat. Psychologie i teologie se pak shodují na tom, že rozhodující faktor konverze je *mimo vědomí člověka*. Teolog říká: „vydej se Boží milosti“, psycholog James prohlašuje: „ať člověk dělá co může a jeho nervová soustava věc dodělá.“⁸⁸

4.2. Teorie náboženské konverze

Psychologické hledisko konverze je třeba odlišit od sociologického a teologického. Hranice jsou opět neostré. Sociologii zajímá především formální příslušnost k té které náboženské skupině, ale i různé aktivity s tím spojené. Teologie pojednává především o obrácení ve smyslu vnitřní změny spočívající v uvěření, přičemž víra může mít řadu forem. Současný slovenský psycholog Peter Halama, který se náboženské konverzi věnoval ve svém díle „*Osobnostné rysy náboženskej konverzie*“, pojímá konverzi jako radikální, dalekosáhlou psychickou změnu, kterou je ovšem třeba odlišit od jiných změn v náboženském životě. Jde o radikální transformaci samého jádra osobnosti.⁸⁹

Existuje několik pozoruhodných psychologických teorií konverze, které vysvětlují různé mechanismy a stránky procesu, kauzální faktory, které ke konverzi vedou, okolnosti, které ji usnadňují, a důsledky, které má pro další život konvertity. Všechny jsou z velké části inspirovány myšlenkami Williama Jamese.

1. Teorie vysvětlující konverzi jako **součást rozsáhlé transformace osobnosti v adolescenci**, která je dílem prvních amerických psychologů.
2. **Teorie sociálního vlivu** vědecky formuluje faktory a mechanismy, které jsou obecně známé, a kterých využívá misie i náboženská výchova. Ke konverzi dochází proto, že získávanému jedinci jsou předkládány atraktivní modely, že je mu projevoována náklonnost nebo

⁸⁸ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*, s.262-3.

⁸⁹ Tamtéž, s.266.

je vystavován sugestivnímu vlivu masových shromáždění s náboženským obsahem.

3. **Psychoanalytická teorie** uvádí, že konverze je zvláštním případem řešení oidipovského komplexu. Konvertita se při ní identifikuje s postavou otce, kterou mu symbolizuje Bůh.
4. **Teorie přimknutí** vysvětluje, proč je konverze některých jedinců pozvolná, zatímco jiní konvertují dramaticky. Pozvolní se podle ní přimkli v ranném dětství ke svým dospělým bezpečně a tento vzorec opakují i ve vztahu k Bohu. Dramatičtí byli přimknuti nejistě a problematicky, za což hledají v náboženství kompenzaci.⁹⁰

4.3. Motivace k náboženské konverzi

Z metodologického hlediska rozlišuje psychologie tři roviny motivací, které člověka přivádějí k náboženské víře: *primární* rovinu představují motivace „transcendentní“, pro něž neexistuje ne-náboženská alternativa, a které přivádějí člověka k náboženské víře jako takové. Tyto motivace jsou výrazem existenciální a intelektuální citlivosti člověka. *Sekundární* rovinu představují „psychologické“ motivace, které specifikují odklon od ateismu ke zcela určité formě náboženství a tím vypovídají o základních potřebách člověka a jeho osobnostním nastavení. *Terciární* rovinu představují motivace „sociologické“, jež jsou rozhodující pro vstup do konkrétní náboženské skupiny a do konkrétních náboženských vztahů. Tyto motivace hovoří u jedince především o míře jeho osamocení a ztracenosti.⁹¹

K ilustraci **primární motivace** ke konverzi napomůže sociometrické šetření, které proběhlo v 80. letech mezi pražskými konvertity. Jednoznačně z něj vyplynulo, že pro náboženskou konverzi jsou určující tři existenciální faktory: otázka smyslu věcí (respektive lidského života), otázka po podstatě morálních

⁹⁰ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. s. 267-9.

⁹¹ REMEŠ, P. *Náboženská konverze a osobnostní vzorce člověka*, na <http://www.hagioterapie.cz/?cat=5>.

hodnot (jejich absolutnosti či relativnosti) a otázka konečnosti lidského života. V otázce smyslu života se jako stěžejní ukázalo hledání odpovědi na otázku, zda život má smysl, zda smysl existuje objektivně a kdo ho dává? V otázce hodnot zaznělo dilema, jsou-li morální hodnoty záležitostí konvence nebo je to „něco“, co je člověku dáno předem? V otázce úzkosti ze smrti byl potom ze všech existenciálních faktorů vztah nejpřímější, neboť úzkost ze smrti představuje jednu ze základních konstant lidské psychiky a náboženská víra od představy vlastního nebytí vždy nějak osvobozuje.

V otázce **sekundární motivace** poslouží k přiblížení různé typy „osobnostních struktur“, které stojí za různými formami náboženského přesvědčení. Podle teorie americké psycholožky Karen Horneyové (1885-1952), volí člověk ve zdravých mezilidských vztazích jednu ze tří možností, jak se vztahovat k ostatním lidem. Může buď činit kroky „k nim“, „od nich“ nebo „proti nim“. Podle autorky potom platí, že podle svých převládajících postojů si člověk tvoří odpovídající životní hodnoty, které lze shrnout pod tři základní pojmy – láska, svoboda a moc (podobná teorie Thomase Harrise hovoří o třech základních lidských postojích: Nejsem OK-Jsi OK, Nejsem OK-Nejsi OK a Jsem OK-Nejsi OK).

Podle těchto postojů člověk preferuje některou ze jmenovaných základních hodnot a tato preference jej v oblasti náboženství přivádí ke konkrétní spiritualitě a náboženské praxi. S nabídkou lásky, možností „být milován“ jako nejvyšší hodnoty přichází zejména křesťanství, s hodnotou svobody se setkáváme především u náboženských systémů Indie. S nabídkou moci jako univerzální vztahové hodnoty potom přicházejí na náboženskou scénu nejrůznější sekty, hnutí Nového věku, ale patří sem i současný islám.

Terciární motivace vychází z lidské potřeby nebýt sám a stát se částí vyššího společenského celku. Terciární motivace vedou k postoji přijatému ad hoc, který plní požadavky a názory okolí. Je ale pravda, že tyto motivace se často

obtížně odlišují od motivací sekundárních, se kterými se mohou prolínat a doplňovat.⁹²

Malý exkurz do oblasti psychologie náboženství, který teoretickou část práce uzavírá, doplňuje předchozí jmenované teorie. To, co z něj zejména nelze pominout, jsou osobnostní dispozice a motivace každého jednotlivce, které bezpochyby hrají velkou roli ve volbě a pozdějšímu prožívání konkrétní religiozity. Je tomu tak i u našich konvertitů, kde často touha po přijetí, lásce a naplnění potřeby „nebýt sám“, na počátku jejich obrácení stojí. Patrné je to zejména u těch, kteří jsou nějakým způsobem handicapováni, jejichž osobnostní vzorec byl nějakým způsobem porušen, ať již nepřijetím a nelaskavou výchovou v dětství nebo nemocí v průběhu života. Psychologické modely zde uvedené jejich další osud neřeší, řešení ale nabízí evangelium. Nalezneme ho v již citovaném Ježíšově pozvání „*lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní, nepřišel jsem povolati spravedlivé, ale hříšníky*“ (Mk 2,17) a záleží potom na každém jednotlivém konvertitovi, jak se takové nabídky chopí. Zůstane-li pouze u lidské potřeby být přijat a milován, zákonitě jeho konverze musí ztroskotat, protože každá odlišnost je přijímána jen s obtížemi, a to platí jak v sekulárním, tak v církevním světě.

Jediný, kdo přijímá bezvýhradně, je Bůh samotný, a proto jen taková konverze, která si navzdory všem překážkám buduje k Němu živý a osobní vztah a čerpá z jeho Milosti, má naději na trvalost a úspěch. Nemusí být vždy radostná, nezbaví člověka starostí, bolesti a utrpení, nezaručí úspěch ani přijetí společností, ale bude pevná a při konečném setkání se svým Stvořitelem obstojí.

Následující příběhy o takové nelehké cestě vypovídají:

František, 30 let

„*Nechci být sám.*“

František vyrostl v neúplné rodině pouze s matkou, otec alkoholik rodinu opustil. Matka od mládí trpěla duševní chorobou, dědičné zatížení se projevilo

⁹² REMEŠ, P. *Náboženská konverze a osobnostní vzorce člověka*. Na <http://www.hagioterapie.cz/cat=5>.

v době dospívání i u Františka. Dnes jsou oba dva v invalidním důchodu, žijí ve společné domácnosti, jsou si oporou, na druhé straně se ale navzájem zatěžují svými úzkostmi a bludným myšlením.

František stále trpěl a trpí osamělostí, vytrvale hledá společnost, která by ho přijala i navzdory jeho křehké psychice. Tato potřeba jej přivedla do různých křesťanských společenství a během dospívání prošel snad všemi církvemi, které mají v malém okresním městě svůj sbor. Všude se cítil odmítnutý, všude jak sám říká, „mu něco chybělo“. Do katolického kostela se dostal spíše náhodou, líbilo se mu prostředí, „posvátnost“, které se mu jinde nedostávalo. Setkal se tam s knězem, kterému se svěřil se svým hledáním i svými úzkostmi a krátce na to vstoupil do společenství katechumenů, které kněz kolem sebe soustředil. Do katolické církve byl František přijat po roční přípravě a konečně našel alespoň zčásti to, co po čem toužil. Díky trpělivému duchovnímu vedení, které ovšem později přerostlo až ve Františkovu chorobnou závislost na knězi, se František učil kontaktu s Bohem, učil se v modlitbě hledat útěchu pro chvíle panického strachu a úzkosti. Bůh se mu stal oporou v nemoci i v osamění, protože ani v katolickém společenství přijat nebyl.

Všechny snahy o zapojení do života farnosti po nějakém čase ztroskotaly, Františkovo přání stát se varhaníkem, se nakonec nesplnilo. Přes nesporné nadání, které má, nebyl schopen zvládnout specifika liturgické hudby, při mši rušil nevhodnými improvizacemi a extravagancemi, které u řady farníků vyvolaly negativní reakce. Ani zvláštnosti jeho povahy nebyly akceptovány, kromě kněze, na kterého se upnul, přátele ani dívku mezi věřícími nenašel. Radost a naděje, které z Františka vyzařovaly na počátku jeho obrácení, se vytratily. František žije dál duchovním životem, ale stále více v něm dominuje úzkost a neustálý strach z hříchu a věčného zavržení, podporovaný stejně úzkostnou matkou. Často přistupuje ke svátostem, ale úlevu mu přinášejí vždy jen na krátkou chvíli, intenzivně se modlí, ale radost z Boží lásky a milosti překrývá strach a pesimismus. Vzhledem ke zdravotnímu stavu a určité progresi duševního onemocnění se náprava a zlepšení duchovního života zdají téměř nemožné.

* * *

Karla, 27 let

„Nikdy jsem nechtěla nic jiného než normálně pracovat, normálně mít rodinu a v klidu zemřít.“

Karla vyrostla v nefunkční rodině s otcem alkoholikem a několika mladšími sourozenci, s jejichž výchovou musela od ranného věku pomáhat. Matka rodinu opustila. Karla byla inteligentní, vystudovala zdravotní školu a ve snaze vymanit se z rodinného prostředí se začlenila do skupiny křesťanské mládeže. Byla pokřtěná, ve skupině mladých se věnovala hlavně hudbě, tíhla k charismatickým duchovním skupinám. Katecheze ji příliš neoslovila, na mnoho věcí z oblasti víry a církve měla vždy „svůj vlastní názor“.

Po studiu začala pracovat jako zdravotní sestra, mezi mladými křesťany se seznámila se svým budoucím manželem. V té době se u ní ale poprvé projevila duševní choroba (maniodepresivní psychóza), která natrvalo ovlivnila její vztahy, práci i duchovní život. Karla pracovala jako zdravotní sestra v hospici, spolupracovníci výkyvy nálad tolerovali. Po nějaké době začalo docházet k různým incidentům, které měly kořeny právě v oblasti duchovní. Stupňovaly se konflikty s knězem, který měl na starosti pastorační nemocných, Karla nesouhlasila s jeho přístupem a v manické fázi choroby dávala svůj nesouhlas výrazně najevo. Psala články do časopisů i na různé webové stránky, „bojovala“ za svobodu vyznání nemocných, kteří podle jejích představ byli k praktikování víry nuceni. Kněz ji prohlásil za posedlou, účinná pomoc se pro ni v tomto období nenašla i proto, že ji sama odmítala. Její duchovní život i vztah s manželem se rozpadal, ze zaměstnání byla nakonec propuštěna. Opustila město i rodinu, krátký čas pobývala v zahraničí a poté se objevila ve společnosti mladého narkomana, který se prohlašoval za druhé vtělení Mesiáše. Žila na ulici mezi dalšími narkomany a bezdomovci, nezaměstnaná a bez prostředků, hledaná policií, přesvědčená, že bojuje za lepší a spravedlivou společnost, v zajetí představ i vlastních výkladů víry. Dopisy z této doby o tom vypovídají :

„Pronásledování křesťanů není přežitkem. Bible má dost autorů – nerada bych je vypisovala všechny...kromě toho jednoho, který nenapsal ani čárku – kromě

těch kamenných desek a písku...A o něm je lepší nemluvit – neboť jste pak označováni za psychotiky, násilníky a blázny...A již vůbec o Něm nezpívejte – zbijou vás...Moc vás prosím, nesnažte se mi už nikdo pomáhat tím, že na mě zavoláte policii, zbitá jsem jako pes.“

Období života na ulici skončilo pro Karlu naprostým zdravotním vyčerpáním. Na pokraji fyzického i duševního zhroucení se vrátila k manželovi, který po ní doposud marně pátral. Začala se léčit, po manickém období ale upadla do těžkých depresí. Manžel jí ale zůstal oporou, společně se snaží i o obnovení svátostného života uprostřed katolické církve, mají duchovní vedení. Dnes je Karla v invalidním důchodu, podle svých sil se snaží vypomáhat v prodejně křesťanské literatury a ráda by jednou napsala knihu o svém životě. Nejraději vzpomíná na svoje působení v hospici :

„Nikdy jsem nechtěla nic jiného, než normálně pracovat, normálně mít rodinu a v klidu zemřít...Moc mě toho naučili naši umírající nemocní – díky nim jsem se stále učila žít přítomný okamžik, radovat se z maličkostí a dělat si legraci i ze svého vlastního strachu – prostě mi to „s kosou na jevišti světa slušelo.“

* * *

Martin, 20 let

„Přál bych si být knězem.“

Martin se narodil postižený dětskou mozkovou obrnou, která pro něj znamenala omezení nejen v oblasti pohybu a jemné motoriky, ale také řadu dalších potíží v oblasti psychické. Je přirozeně inteligentní, ale labilní, podléhá změnám nálad, nezvládá větší psychickou zátěž, těžko se učí některým předmětům, v jiných naopak vyniká – díky obětavé péči rodiny se dnes připravuje na maturitu.

Vyrostl s matkou, která péči o něj věnovala veškerý svůj čas, a navzdory všem nepříznivým prognózám je dnes schopný samostatné existence a studia. Ve svých třinácti letech díky kamarádovi projevil Martin zájem o křesťanství, začal docházet na výuku náboženství a po roce katecheze byl pokřtěn. Na faru docházel rád, mezi věřícími se cítil být i se svým handicapem přijímán – alespoň zpočátku:

„Na křest mě připravovala katechetka, chodil jsem na náboženství se staršími dětmi, a byl jsem tam spokojený. Velice brzy jsem začal ministrovat, to mě baví dodnes, ale začas jsem začal narážet na útoky ze strany jiných ministrantů, kteří už sloužili déle. Kněz se mě nezastal, někdy jsem měl pocit, že se s nimi baví na můj účet.“

I přes potíže s ostatními ministranty se Martinovi život z víry stal celým světem. V něm zapomínal na svoje postižení, realizoval se nejen jako ministrant, ale jako všestranný pomocník všude tam, kde bylo třeba. Až neúměrně se zabýval liturgií, fascinovalo ho vše, co souviselo se mší svatou, doma o samotě si často hrál „na kostel“. O své zálibě měl a má neustále potřebu hovořit, a pro mnoho lidí, zvláště vrstevníků, se časem stal až nesnesitelným společníkem. Začal tvořit vlastní webové stránky zabývající se liturgií, neustále navštěvoval kostely v celé diecézi a fixoval se k představě, že se v budoucnu stane řeholním knězem.

Ve farnosti, kde byl pokřtěn, měl stále větší potíže. Mládež ho mezi sebe nepřijímala, výstřední se zdál i dospělým, s jeho neustálými dotazy a připomínkami neměl trpělivost ani kněz. Martinovi samotnému vadila i špatná morálka některých věřících, kritizoval i duchovního za malý zájem o věřící. Přípravu na biřmování už absolvoval v jiné farnosti a později duchovně zakotvil na venkově, kde se mu trpělivě věnuje starší duchovní. Dnes je spokojen – o svém současném duchovním životě říká:

„První farnost byla hrozná, ale už nemá cenu o tom mluvit, vůbec tam nechodím. Příprava na biřmování byla fajn, a potom jsem objevil otce R., a u něj jsem velice spokojený. O severočeském venkově se říká, že je duchovně mrtvý, ale já myslím, že to není tak docela pravda. Farnost, do které jezdím je sice malá, ale je nám tam spolu dobře. Otec se mi věnuje jako zpovědník i rádce, všude mě bere s sebou, a protože ve farnosti jsou většinou samí staří lidé, jsem pořád v „ministrantské pohotovosti“ – není snad neděle, kdy bych s otcem někde nebyl. Je to můj druhý domov a otec je mým velkým vzorem jako kněz i jako člověk. Jednou bych si přál být také takový.“

Anna, 18 let

„Bůh je pro mě autorita.“

Anna vyrostla v neúplné rodině s matkou a mladší sestrou, křest přijala společně s nimi před šesti lety. Od raného dětství byla úzkostná a depresivní, ve vztahu k druhým lidem nejistá. Vlastní názor na víru v tehdejší době neměla, do kostela začala chodit proto, že tam chodili její nejbližší. Víru přijala jako fakt, o kterém příliš nepřemýšlela.

Před křtem i po něm chodila na výuku náboženství, mnoha věcem, zvláště liturgii, ale příliš nerozuměla. Daleko víc si všímala chování lidí ve farnosti, toužila po navázání přátelských vztahů, ale prostředí ji zklamalo. Mezi věřícími si připadala a připadá dodnes osamocená, má pocit, že mnoho z nich se chová „nadřazeně“ a vnucuje jí svůj názor i způsob prožívání víry. Také jí vadilo nemorální chování některých věřících, se kterým se setkala ve farnosti, nelíbil se jí ani příliš liberální postoj duchovního.

Během duchovní krize, která brzy po křtu postihla celou rodinu, přestala chodit do kostela i do společenství mladých, a tento stav trval asi dva roky. V době, kdy končila základní školní docházku, navštívila Anna Katolickou charismatickou konferenci v Brně. Tehdy poprvé se jí víra dotkla osobně a poprvé sama za sebe zatoužila víru prožívat. Změnila rozhodnutí jít studovat gymnázium v místě bydliště a požádala o přestup na gymnázium církevní.

Dnes žije již třetím rokem na Moravě, osamostatnila se a svého rozhodnutí odejít daleko od rodiny nelituje. Začátky ale nebyly jednoduché. Věřících spolužáků bylo daleko méně než čekala, duchovní program, který škola nabízela, ji příliš neoslovil, a do společenství mladých si cestu nenašla. Po čase se ale sblížila se spolužákem, který pochází z tradiční praktikující katolické rodiny. S ním se začala opět pravidelně účastnit svátostného života, společně se modlí a víra představuje pro oba důležitou součást vzájemného vztahu.

Ani dnes není pro Annu jednoduché o víře a vlastním vztahu k Bohu mluvit, dlouho přemýšlí, než odpoví, co pro ni Bůh znamená:

„Bůh je pro mě asi nejvíc autorita, mám strach, že před ním neustále selhávám. Vím, že dělám spoustu chyb, hlavně ve vztahu k druhým lidem – jsem konfliktní, když se mi něco nedaří, vztekám se, špatně snáším neúspěch – snažím se být lepší, ale pořád znovu a znovu padám. Mám sklony k depresi a pesimismu, málo si věřím, a asi proto jsem přesvědčená, že před Bohem nemohu obstát...Potřebovala bych duchovní vedení, ráda bych našla dobrého zpovědníka, ale zatím se mi nedaří. Často mi připadá, že mi kněz ani nenaslouchá, že nechce vést dialog, neodpovídá na mé dotazy. V hodinách náboženství ve škole naopak často diskutujeme, ale oficiální nauku církve, třeba v oblasti partnerských vztahů, nám nepřednáší nikdo.“

Anna ví, že její celý život – a ten duchovní obzvlášť – je stále na úplném začátku. I přes různá zklamání, pochybnosti a úzkosti ale nepřestává hledat a ptát se. Nedávno přijala svátost biřmování a svou víru se snaží prakticky žít.

ZÁVĚR

Příběhy současných konvertitů uzavíraly všechny předchozí kapitoly. V závěru, který představuje celkové shrnutí, je tomu naopak; příběh jedné konverze jej otevírá:

Schody k Bohu

„Síla víry je přímo úměrná síle pochybnosti, kterou jsme schopni unést...“

*Z temnoty osamění, ze strachu z vlastního věčného nebytí,
se zrodila má touha po tobě Bože !*

Stále- pokolikáté už- roztáčíš podivuhodný kolotoč v mé mysli...

Kdo jsi a kde se ukrýváš ?

*Toužím po tobě v nekonečné samotě příliš hlučného světa,
chci ti jít vstříc a ve tvém objetí ukrýt svůj strach.*

*Hledám tě, chci se dotknout tvých stop a uvidět tvé světlo,
hledám tě uprostřed světa i v nejhlubším tichu na dně své duše.*

*Mluvím k tobě a bolestně se snažím zaslechnout tvůj hlas,
hledám tvou ruku, která mě povede temnotou,
pláču s tebou nad ranami, které na tvůj kříž přidáváme my, šťastní tohoto světa.*

Jsi všude...

*Poznávám tě v řádu stvoření i v díle lidských rukou,
poznávám tě v nejhlubších zákoutích své duše,
poznávám tě v touze věčným patřením na tvou tvář překonat smrt.*

Jsi všechno...

*Jsi poznání, moudrost, pravda, smysl,
jsi tajemství, k němuž nelze dohlédnout,
jsi přítel, průvodce a rádce, otec i syn,
jsi laskavá náruč i hlas svědomí v mém nitru.*

Jsi Bůh...

Jsi...!?!?

Strach ze smrti a hrůzná nesmyslnost pouhé materiální existence předem odsouzené k zániku byly na počátku mé cesty k Bohu. Materialistická filosofie, která provázela první desetiletí mého života byla prostá vší naděje, ale plná osamění a pohrdání s nejhlubším bytím člověka. Snad z nutnosti neustále konfrontovat svůj život se smrtí a postavit se proti ní čelem, jsem si jako svůj životní program zvolila péči o těžce nemocné. Na jednotce intenzivní péče jsem proti ní vedla každodenní válku a lidské utrpení, kterému jsem byla vystavena, víc a víc přede mne stavělo otázky, na které materiální svět neměl odpověď. Stále jsem však hledala lidskou blízkost, která bude sdílet a rozptylovat mé pochybnosti, a nevěděla jsem, že musím hledat blízkost Boží...

Vstup do světa křesťanství byl zralý a dlouhé roky zvažovaný, neobsahoval ale víc než touhu po setkání s lidmi žijícími ve víře, kteří by svým životem pomohli uvěřit i mně.

Vlídne prostředí fary a starozákonní příběhy, kterým jsem naslouchala, mě utvrzovaly v tom, že jsem na správném místě. Nebyl prostor pro otázky, ale já dlouho nevěděla, nač se ptát. Velikonoce, které přišly brzy, mě zastihly naprosto nepřipravenou. Vnímala jsem chlad kostela a rozechvění své i ostatních křtěnců, čekali jsme proměnu, nový život, nové společenství, eucharistie byla vstupenkou mezi ty, kteří už směli. Nečekali jsme Boží milost, nečekali jsme setkání s Kristem, protože jsme ho neznali; nikdo nám o něm nic neřekl...

Pád, který byl nevyhnutelný, přicházel ale pomalu a nenápadně. Stále jsem pracovala u lůžka těžce nemocných a ze svých chabých duchovních sil se k péči o jejich těla snažila přidat i péči o jejich duše. Radovala jsem se z nově nabytých přátel, ze společných nedělí i společné práce pro farnost, která se zdála, že s naším příchodem oživila. Kněz byl více veselým společníkem než pastýřem, ale i to bylo zpočátku potvrzením, že volba byla správná. Stali jsme se blízkými přáteli, slova o lásce, opoře a pomoci byla pro člověka zvyklého dlouhé roky zápasit se smutkem, nemocí či existenciální nouzí, doslova hojivým lékem. Bůh se zdál blízko, slyšel mé hloupé prosby a plnil pošetilá přání – a čekal.

Prozrazenou lež, smutek žen podvedených stejnými sliby, žárlivost, nevraživost a přetvářku uprostřed společenství nešlo unést. Těžká nemoc přišla

jako důsledek zklamání a dlouhodobého vyčerpání. „Přátelé“ zmizeli během několika dnů, práce u nemocných se ukázala jako příliš namáhavá. Zůstala samota, nejistota, úzkost a beznaděj. Bůh byl ten jediný, na koho bylo možno svést vinu, byl to on, o jehož existenci bylo možno opět pochybovat. Byl tím, na koho jsem křičela v dlouhých nocích beze spánku, jemu jsem vyčítala nesmyslnost a samotu svého života a jeho jsem odmítala za to, že dopustil moje utrpení. Jen mlčení mi ale bylo odpovědí, a já až po dlouhé době pochopila, že dopustil mou dlouhou lidskou samotu proto, abych poznala, že jediné s ním už nikdy sama nebudu...

Stále ještě uprostřed velkého vzteku, depresí a beznaděje jsem začala studovat. Snad proto, že jsem se nechtěla vzdát či proto, že jsem stále toužila pochopit, dostala jsem od Boha dar: kněze a průvodce na cestě z temnoty. Studia mě učila o Bohu číst a přemýšlet, kněz mě učil Boha milovat...

Stála jsem znovu na samém začátku, naslouchala novým příběhům a fyzicky se dotýkala všeho, co tvořilo mé bolesti a pochybnosti. Brala jsem do rukou vodu, která mě omývala ve křtu a hledala v ní stopy Boží přítomnosti, skláněla se před eucharistií a snažila se uvěřit, že On je v ní obsažen. Učila jsem se poznávat vlastní vinu a vyznávat ji před Bohem, a učila jsem se pochybovat. Pochopila jsem, že víra není jistota.

Můj průvodce byl trpělivý. Snášel můj pláč a víru téměř ztracenou, na svá bedra nakládal moje výčitky směřované k Bohu. V malé tiché kapli uprostřed rušného města zapaloval u mých nohou Kristovo světlo, a když jsem odcházela domů, Jeho milost mě provázela:

„Boží milost je nezasloužený dar“, říkával mi, „a je tak lehké o něj přijít! Vezměte ho, jděte a ukryjte se, schovejte se alespoň na chvíli do ticha, někam, kde budete jenom s ním.“

A já šla, schovala se doma pod peřinu nebo na lavičce v parku pozorovala přicházející jaro, a cítila, že do mého srdce pomalu přichází nový, dosud nepoznaný mír. Otevírala jsem Písmo svaté a ve světle toho nově nabytého míru začala naslouchat Kristovým slovům. Zkoušela jsem svět i sebe vnímat Jeho očima a smířit se s ním, cesta k přijetí však byla ještě dlouhá.

Uvěřit v Boží existenci už nebylo to nejtěžší, daleko těžší bylo pochopit, že moje a Boží představy se liší a že ona existence naprosto není závislá na přítomnosti nehodných lidí uvnitř církve. Bylo třeba pochopit „Boží“ a „lidské“ a přiznat si, že moje starost nespočívá ve vyhledávání koukolu mezi pšenící, ale v tom, abych se sama nestala koukolem.

Vůbec jsem se neuměla modlit a popravdě řečeno, dlouho jsem vlastně ani nechtěla, až jsem dostala úkol:

„Takto se budete modlit: Pane Ježíši Kriste, Ty který jsi přišel na svět, skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny, stal se člověkem, byl za nás ukřižován, umučen a pohřben, Ty, který jsi třetího dne vstal z mrtvých... konec té modlitby musíte nalézt sama.“

Nebyla to jednoduchá modlitba, obsahovala všechny základní pravdy víry – a obsahovala také všechny mé pochybnosti. Přesto jsem ji stále dokola opakovala, dlouho a bez konce, který pořád nepřicházel, až jednou, uprostřed velkého ticha a vnitřního míru zazněl:

„...smiluj se nade mnou.“

Období, které následovalo, bylo plné velkých milostí, ale také bolestného poznání vlastních vin a následného pokání. Znovu a znovu jsem přicházela před Boha a s nutkavou touhou po odpuštění opakovaně vyznávala vše špatné, čím jsem ho zranila. Stejně tak jako Ignác před staletími jsem i já bojovala se skrupulemi, a se sotva nabytou důvěrou nebyla sto přijmout, že mi skutečně bylo odpuštěno. V první řadě jsem však musela odpustit já sama. Všem, kteří mi skutečně nebo jen v mých představách ublížili, knězi, který se ukázal být špatným pastýřem, věřícím, kteří neodpovídali mým představám o dobrých křesťanech. Musela jsem odpustit rodičům, kteří zavrhli Boha a s ním potažmo i mě, musela jsem odpustit přátelům, kteří na mě zapomněli. Nejvíce ze všeho jsem však musela odpustit sama sobě.

Musela jsem přijmout svou vlastní existenci a pokusit se uvěřit, že jsem jedinečnou, neopakovatelnou a milovanou součástí Jeho stvoření. Bylo to nesmírně těžké, ale už jsem na to nebyla sama, už jsem nevedla vyčítavý monolog, ale dialog s Ním, který mě pomalu vedl k odevzdání se ve slovech:

„Buď vůle tvá...“

Odpustila jsem, a tam, kde nestačily moje síly, žádala jsem o uzdravení Jeho mocí. Bůh mě vyslyšel, a já mohla znovu začít žít, tentokrát svobodně. Už mi nebylo zatěžko vzdát se věcí a vztahů, které byly překážkou na cestě k Němu. Milostí pro mě neuvěřitelnou se mi dostalo poznání, že učení církve je správné, svátosti se pro mě staly darem a posilou. Bylo mi dopřáno bytostně se dotknout všeho, o čem jsem pochybovala. Oběti, utrpení, pokání, celibát, řehole, sebezapření, čistota – vše v žitém a opravdovém vztahu k Bohu získalo své místo a smysl. Hodnoty jakými jsou svědomí, láska, úcta či věrnost, všechno to, čím dnešní svět pohrdá, vystoupalo ve světle víry na povrch a dalo mému životu řád. Absurdní materiální prázdno pominulo, touha po věčnosti a Stvořiteli, touha po poznání nepoznatelného dostala smysl, pomalými kroky jsem stoupala po schodech víry k věčné lásce a naději.

Svou nově nabytou víru a s ní nové síly jsem opět dala do služeb nemocných, tentokrát tam, kde už žádná lidská naděje nezbývá. Stala jsem se průvodcem nevyléčitelně nemocných a umírajících před brány věčnosti. Společně jsme hledali útěchu a smysl bolestného a nekonečného utrpení a v úzkosti a strachu se učili přijímat smrt jako chvíli setkání s nekonečným Bohem.

„Jenom ten, kdo se dokázal vyrovnat s vlastní smrtelností, může být dobrým průvodcem umírajících“, četla jsem mnohokrát a byla přesvědčená, že jsem to dokázala. Čerpala jsem z Písma, ze životů svatých, chtěla jsem být Františkem i Matkou Terezou, nerozvážně jsem rozdávala všechno to, co jsem od Boha dostala. Byla to euforie, bylo to období velkých duchovních darů a intenzivních prožitků Boží přítomnosti, že jsem v něm na pokoru a stálou prosbu najednou zapoměla. Měla jsem Boha, měla jsem svůj dialog s ním, a myslela si, že ho budu mít navždy. Byla jsem tak plná nově získané víry, že jsem si hned nevšimla, že se Bůh odmlčel. Schody, vedoucí k němu, se obrátily a když jsem poznala, že sestupuji, čekala na mě nová, dosud neznámá skutečnost.

Víra přestala být euforií a radostným vzletem, ale stala se úsilím a trpělivostí. Musela jsem znovu upadnout, abych pochopila, že bez neustálé modlitby a neustálého řízení života podle Jeho vůle nejsme sto dojet do cíle. Už

jsem ale nevyčítala. Vrátila jsem se k okamžiku, kdy jsem zaměnila směr Boží za svůj vlastní a začala znovu. Tentokrát sama, můj dobrý průvodce byl daleko a já věřila, že to zvládnou.

Bůh přicházel a zase odcházel, chvíle naplněné Jeho přítomností střídaly dlouhé chvíle temnoty a mlčení. Byly bolestné, ale k zoufalství a ztrátě naděje už nevedly, vnitřně upevněná předchozími prožitky jsem se je učila nést.

V nové práci, s novými nemocnými vděčnými za každý úsměv a pohlázení, přišlo nové světlo a síla pokračovat dál. Už jsem nechtěla kázat o nekonečné Boží lásce a třeba násilím k ní obracet celý svět, už mi stačilo jen po kapkách rozjasňovat jejím prostřednictvím tváře těch, kteří mi byli svěřeni.

Bůh se znovu odmlčel. Než to však udělal, daroval mi nového průvodce, kterému jsem ve svátosti manželství odevzdala svůj život. Samota, která zatemňovala můj dosavadní svět, se rozplynula a s Boží blízkostí do něho vstoupila i blízkost lidská. Už nejsem „já“, nejsme však ani „já a ty“, jsme „my“ a Bůh uprostřed nás a společně s Ním stoupáme po schodech k věčnosti.

Vlastní konverze ke křesťanství, její dramatičnost a obtížnost spojená s proměnou celého života stály na počátku mé bakalářské práce. Potřebu alespoň trochu porozumět složitostem této proměny potom umocnily zkušenosti dalších konvertitů, které jsem během své šestileté křesťanské „praxe“ potkala. Proto teď stojím před nutností zamyslet se, zda se moje zkušenost během tohoto období někam posunula a zda závěr, který se z celé práce pokusím vyvodit, může vést k pochopení fenoménu frustrace víry.

To podstatné, co z předchozích kapitol vyplývá, je především definování pojmu obrácení (konverze) a pojmenování některých procesů a zákonitostí, které z této definice vyplývají:

Obrácení není nahodilá, jednorázová proměna, ale **celoživotní proces** v duchu Ježíšova zvěstování příchodu Božího království, je to postupné **prohlubování kontaktu** s Bohem o **očist'ování** od překážek k němu vedoucích. Je to obrácení ve smyslu **pokání**, které znamená celkovou vnitřní i vnější proměnu člověka a navenek vyúsťuje ve změnu jednání. Je to **akt vůle** a **osobního rozhodnutí**, zároveň neodlučitelně spjatý s **Boží milostí**.

Je to proces nesmírně náročný, vyžadující celého člověka, a proto je více než jasné, že **ke konfliktům, frustracím a selháním v něm docházet musí a sám Bůh s nimi počítá**. Přesvědčuje nás o tom v Písmu svatém příběhy o obrácení a povolání rozpacitých a neochotných (viz Abrahám, Mojžíš), nedokonalých (Jonáš), slabých a selhávajících (apoštolové). Přesvědčuje nás o tom v příbězích hříšníků, kteří se stali světci, i v příbězích nás samých, když nám v neustálém odpouštění a nabídce své nekonečné lásky poskytuje prostor pro naše zranění a vytváření pevné důvěry.

Bůh zná naše možnosti a schopnosti, známe je však také my sami? Počítáme my sami s frustrací a obtížemi, které jsou nutnou součástí každého života? Jsme připraveni na vlastní selhání, nepřijetí, jsme vůbec ochotni k pokání a změnám mnohdy nepříjemným? **Co vlastně očekáváme od konverze?**

Právě v nereálných očekáváním, bohužel díky špatné katechezi často nekorigovaných, je nutné hledat začátek každé neúspěšné konverze. Vždyť všichni konvertité, které jsem oslovila (až na dvě výjimky, které měly za sebou určitou náboženskou zkušenost – viz příběh Marie a Kláry), očekávali s přijetím křtu začlenění do nějaké společnosti, odstranění pocitu osamění a pomoc v nouzi. Kromě touhy po „něčem posvátném“, po „neobyčejných zážitcích“, nehledal v církvi nikdo nic nadpřirozeného, ale toužil pouze po pozemských vztazích, o kterých se domníval, že jsou lepší a dokonalejší než v sekulárním světě. Zcela zákonitě musel být zklamán.

Nikdo nebyl připraven na základní kerygma Kristova vtělení, oběti a zmrtvýchvstání a na požadavky s tím spojené. Málokdo byl také schopen si hned na počátku uvědomit, že bez spojení s Bohem a odevzdání se Jeho vůli a milosti,

je opravdová konverze nemožná, protože překážky s ní spojené nelze zvládnout jen vlastními silami.

Nakolik jsou tyto skutečnosti záležitostí špatné přípravy a následné katecheze a nakolik jsou způsobené neochotou k duchovnímu růstu ze strany samotných konvertitů, netroufám si posoudit. Sama jsem se zpočátku díky své vlastní zkušenosti a zkušenostem těch, kteří selhali, domnívala, že na vině je především špatné nebo žádné duchovní vedení (všechny „nezdařené“ konverze pocházejí z jedné farnosti). Až později jsem pochopila, že pasivní „zkonzumování“ nabídnutého nestačí, že nestačí spokojit se s přežíváním na povrchu a z vlastního selhání obviňovat druhé, ale je nutné chtít, odvážit se vstoupit pod hladinu a otevřít se Božímu působení. Je nutné najít odvahu odložit sebe sama, své představy a plány, a vložit se do Božích rukou, je nutné být připraven na pochybnosti, ztráty citové i materiální, je nutné naučit se umění odříkání a zodpovědnosti nejen před sebou a společností, ale zejména před Bohem.

To všechno, jak se domnívám, je **nutné každému konvertitovi sdělit**, tímto směrem vést každou katechezi, která by v žádném případě neměla končit okamžikem křtu. Duchovní vedení je nezbytné pro každého křesťana a pro nezralého konvertitu dvojnásob. Ve víře nelze růst o samotě, bez společenství s někým, kdo má osobně prožitou náboženskou zkušenost, kdo je zralým průvodcem pro chvíle selhání a pochybností. Nelze růst bez příkladu jednotlivců i celé církve, nelze růst bez vytrvalosti a trpělivosti, a také, jak se zdá, **nelze růst bez frustrace**.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- AUGUSTINUS,A. *Vyznání*. Praha: Kalich, 2006. ISBN 80-7017-027-1.
- AUMANN,J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-928-6.
- Bible. Písmo svaté Starého i Nového zákona*. Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2001. ISBN 80-85810-29-8.
- EHRMAN,B.D. *Petr,Pavel a Marie Magdalena*. Praha: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1981-3.
- FAUSTI,S. *Nad evangeliem podle Marka*. Praha: Paulínky, 2007. ISBN 978-80-86949-39-0.
- HALÍK,T. *Vzdáleným nablízku*. Praha: Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-907-2.
- Handbuch theologische Grund begriffe, II.díl*. München: Közl, 1963.
- HANUŠ,J. VYBÍRAL,J. *Příběhy povolání a obrácení v biblických textech*. Brno: CDK, 2009. ISBN 978-80-7325-177-2.
- Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- KRAFT,H. *Slovník starokřesťanské literatury*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-516-0.
- KYRALOVÁ,M. *Ignác z Loyoly*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-061-3.
- LE GOFF,J. *Svatý František z Assisi*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-651-4.
- Lexikon für Theologie und Kirche sv.10*. Freiburg, 1993-2001. ISBN 13-978-3-451-22100-2.
- LONSDALE,D. *Oči k vidění, uši k slyšení:úvod do ignaciánské spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-795-3.

NEUMANN,U. *Augustin*. Praha: Volvox globator, 1999. ISBN 80-7207-288-9.

NOVOTNÝ,A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1956. ISBN neuvedeno.

RENDTORFF,R. *Hebrejská bible a dějiny*. Praha: Vyšehrad, 2003.

ISBN 80-7021-634-4.

Spisy apoštolských otců: Hermův pastýř. 3.upravené vydání, Praha: Kalich, 2004.

ISBN 80-7017-003-4.

ŠRAJER,J. *Teologická teorie v křesťanské praxi, sborník*. České Budějovice: Teologická fakulta, 2004. ISBN 80-7040-714-X.

Vyznání víry církve, I.díl katolického katechizmu pro dospělé. České Budějovice: Sdružení sv.Jana Neumanna, 1999. ISBN 80-86074-15-3.

WEBER,H. *Všeobecná morální teologie*. Praha: Zvon a Vyšehrad, 1998.

ISBN 80-7021-292-6.

ZVĚŘINA,J. *Teologie Agapé, svazek první*. Praha: Skriptum, 1992.

ISBN 80-85528-19-3.

Elektronické dokumenty

BROŽ,J. *Evangelia jako příručky duchovního života*. [on-line]. [cit. 5.října 2009].

Dostupné na WWW: www.ktf.cuni.cz, osobní stránky Jaroslav Brož, Th,D.S.S.L.

REMEŠ,P. *Náboženská konverze a osobnostní vzorce člověka*. [on-line]. [cit.

15.února 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.hagioterapie.cz/?cat=5>.

SKOBLÍK,J. *Fundamentální morálka, díl 2*. [on-line]. Poslední aktual. listopad

1999.[cit.3.února 2010]. Dostupné na WWW: www.ktf.cuni.cz, osobní stránky doc.ThDr. Jiří Skoblík.

ABSTRAKT

JACZENKOVÁ, J. *Náboženská konverze a následná frustrace víry v pohledu Písma svatého, teologie a psychologie*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.

Klíčová slova: obrácení / konverze, konvertita, Písmo svaté, pokání, víra, milost, proměna, krize, konflikt, frustrace, kasuistika.

Práce se zabývá fenoménem konverze dospělých ke křesťanství. Definuje pojem obrácení a zabývá se jím v pohledu několika disciplín. První část je věnována obrácení v Písmu svatém a na několika příkladech Starého i Nového zákona objevuje zákonitosti opravdové a trvalé konverze. Druhá část navazuje na Písmo svaté několika příklady obrácení v dějinách církve. Třetí část je věnována konverzi z pohledu současné (především morální) teologie a čtvrtá z pohledu psychologie.

Charakterizuje obrácení jako náročný proces celoživotní proměny ve smyslu pokání, akt vůle a osobního rozhodnutí neodlučitelně spjatý s Boží milostí. Poukazuje na těžkosti a konflikty, kterými může být konvertita v tomto procesu zasažen, odhaluje jejich příčiny a zdůrazňuje, že jejich existence je k vytvoření skutečně zralé víry nezbytná.

Podstatnou součástí práce je dvanáct kasuistik – příběhů konkrétních konvertitů, které prakticky dokreslují nastíněnou problematiku.

ABSTRACT

Religious conversion and subsequent frustration of faith in view of Holy Scripture, theology and psychology.

Key words: conversion / conversion, convert, Sacred Scripture, repentance, faith, grace, transformation, crisis, conflict, frustration, casuistics

This thesis is concerned with the phenomenon of adult conversion to Christianity. It defines the concept of conversion and deals with it in the perspective of several disciplines. Its first part is devoted to several examples of conversion described in the Scripture. The examples given in the Old and New Testament seem to become patterns of genuine and lasting conversion.

The second part of the thesis follows the biblical examples of conviction in the history of the Church. The third part is devoted to conversion in the view of the current (first of all moral) theology, and the fourth part offers a view from the perspective of psychology.

The conversion is characterised as a lifelong process of intensive changes in the meaning of repentance, an act of will and personal choice inextricably linked with God's grace. The work shows the difficulties and conflicts which can hit the converts during the process; it reveals their causes and stresses the necessity of a truly mature faith. The essential part of the work contains twelve case reports - specific stories of converts, which effectively illustrate the issues outlined.